

6
MM
BER
6

ROMAN

No

10

Maalline Hlina.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „AREN G.”
TALLINN, 1930.A. IX. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

„Romaani“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

ROMAAN Nr. 10

SISU:

Hanns von Spielberg: Kolmiktäht.
Otto Höcker: Neiuuju tulemus.
Lola Stein: Proua Daniela piht.
Aleksander Moszkovski: Pulmad õhus.
Vicki Baum: Vananev noorendus.
H. V. Patera: Surmatorn.
Leeni Klaumann: Eelkevad.
R. Leng: Õde.
P. Grünfeldt: Õhus ja tunda kevadet.
Lafcadio Hearn: Jikininki.
Süütuse tõendus.
George Barr: Unustatute saar.
Tött ja nalja.

ROMAAN'i

tellimishinnad:

Kodumaale:

12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
9 kuud (18 nr. nr.)	6.00
6 kuud (12 nr. nr.)	4.00
3 kuud (6 nr. nr.)	2.25
2 kuud (4 nr. nr.)	1.60
1 kuu (2 nr. nr.)	— .80
Üksiknumber	— .40

Välismaile:

12 kuud	Kr. 10.—
6	5.—
3	2.50

Tellimisi võtavad vastu ilma lisatasuta kõik postiasutused, rmtkpl. ja „ROMAAN'i„ müüjad.

Talituse address:

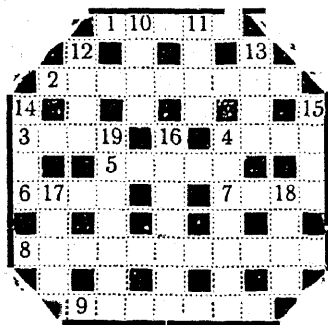
TALLINN, Müürivahe tän. 16
Telefon 12-53.

Mõistatus

Nr. 9 (195).

Ristsõnade mõistatus.

Seadnud **Em. Gutmann.**

Lahendus ilmub „Romaan“ Nr. 13(199).

Sõnade tähendus.

Vasemalt paremale:

1. Kirjastusosaihisus.
2. Eesti laulujumal.
3. Kutsub pisarad voolama.
4. Süütegu Jumala käsu vastu.
5. Ukse või toa eel asuv koht.
6. Ütelus kõikide koosviibijate nimel.
7. Materjal.
8. Lind.
9. Maja osa.

Ülalt alla:

10. Kindral, endine kaitseminister.
11. Nõudmine.
12. Suur anum.
13. Naisterahva nimi.
14. Suur veenõu.
15. Mitte viltu.
19. Jalgrada, jalgte.
16. Uisutamiskoht.
4. Lunastaja, vabastaja.
17. Rautsjon.
18. Puu kiu.

Aug. KRISTALL'I keelpillide töökoda

V. Pärnu mnt. 12, tel. 32-21. Kõige vanem ja suurem Eestis, valmistab viiulid, altod, celloid, kontrapassid, gitarred, mandolined, balalaikad, tsitrid, keeled ja kõik üksikud osad; parand. ruttu ja hästi.

„Romaan“

annab ülevaate maailmarahvaste kirjandusest.

Romaan

Nr. 10 (196)

Mai 1930

IX. aastakäik.

[Kõik suitsetavad paberosse

Laferme Nr. 50 Manon Baar Stella

20 tk. — 50 s.

20 tk. — 55 s.

25 tk. — 55 s.

20 tk. — 25 s.

Diva Must Peeter

25 tk. — 25 s.

25 tk. — 15 s.

Meie vabrikus puhastatakse tubakat pneumaatilisel viisil tolmust ja teistest tervisele kahjulikkudest lisandustest.

A|S. „LAFERME“

Kolmiktäht.

Saksa kirjanik **Hanns von Spielberg'i** romaan.

6

„Tahan kohe teadet, kui „Inconstant“ ankru heidab! Teata õuemarshall kindral Bertrandile, et ta saadaks mind kõrgemate õueametnikkudega sadamasillale.“

„Teie käsul, sire.“

„Kes on audientsi palunud?“

„Madame de Vernier, sire. Siis ootab eestois veel üks kapten Dulot, keda Teie majesteet on vastu võtta lubanud.“

Keiser võttis rohelistest mappidest enese ees mõned dokumendid ja pani nad kõrvale, nagu tahtes, et nad oleks käepärast. „Lase madame de Vernier sisse astuda!“ käskis ta lühidalt.

Väljasaadetu palees peeti kindlasti etiketist kinni ja kuigi keiser isiklikult vahetevahel vormilikkusest hoidus, ei kannatanud ta, et seda tegid teised. Just nüüd pidid välised õuevormid piinlikult täpselt täidetud saama. Nii ei astunud madame de Vernier kohe sisse, vaid enne avanesid tiivuksed ja palee ohvitser teatas teda nagu kord Truileries'des. Siis langesid ukсед uuesti kinni ja alles kui nad teistkordselt avanesid, ilmus proua v. Vernier, rietatud

musta, ja kummardas sügavalt keisri ees, kes, toetades parema käega kergelt kirjutuslauale, teda armuliselt teretas.

„Tulite eile tagasi oma väikeselt reisilt Touloni, madame? Lugesin teie nime sadamainspektori tänases teates ja ootasid teid, mis teateid te toote?“

„Olin Pariisis, sire.“

„Ah! Te julgete palju, madame!“

„Kõik mu keiserliku käskija ja Prantsusmaa eest!“

„Olen uudishimulik.“

„Sire, ei ole tarvis teravaid silmi, et Pariisis näha, et Bourbonide valitsus juba nüüd on rahvale vastumeelne. Kõnelesin Chabonloniga, külastasin Durot'd, nägin Lefebre'it ja kindral Bertoni — kõik arvavad, et ennekui möödub aasta, Bourbonide valitsus on saanud võimatuks. Vana aadli eelistus, Carnot ja maalikunstnik David'i vastu tõstetud süüdistus, et nad on kuninga mõrtsukad, on vapustanud meeli; mõisate omanikud, mis enne suurt revolutsiooni kuulusid aadlile, kardavad, et need võetakse neilt jälle tasuta, kuigi nad mõisad rahas

välja on maksnud; sõjavägi nuriseb, et talle keelatakse kanda ta võidu väliseid märke, kotkaid ja medallisid, arvutud ohvitserid, kelle palka poole peale alandati, nurisevad avalikult.“

„Hea, väga hea! Need Bourbonid näivad pimedusega löödud! Nad ei ole väljasaatmise ajal midagi õppinud — mitte midagi!“

„Lubasin enesele kokku seada mõned tähtsamad teated salatühenduste vastu sõjaväes, mille üle sain kindral Lefebvre'ilt näpunäiteid, ja ulatan nad Teie Majesteedile. Juhtivate isikute nimed on harilikus shiffris. Kindral Lefebvre palus mind Teie Majesteedile ette kanda ta alandlik palve, et truu sõdur varsti saaks Teilt kestva heatahtlikkuse märgi.“

Napoleon võttis daami käest väikese dokumendi, lehitses kiirelt ja pani selle kirjutuslauale: „Tänan Teid, madame! Loodetavsti ei ole aeg kaugel, millal võin paremat tänu avaldada kui ainult sõnadega. Esialgul — see maksab ka kindral Lefebvre'i kohta — peame loobuma oma arvaste avaldamisest. Käärimine ei ole veel tulnud, aga ta tuleb!“

„Oh, sire, tund tuleb kindlasti — ta peab tulema!“ hüüdis madame de Vernier vaimustatult.

Napoleon naeris; tal oli heameel, kui usti ta õnnetähte. „Mul on veel muud Teiga kõneleda, mu armas,“ ütles ta siis. „Pea nõudma teilt uut truuduse ohvrit. Kas aimate, madame, missugust?“

„Sire, ükski ohver ei ole teie jaoks liig suur!“ Daami sõnadest kõlas kindel veendumus, kuid ta silmist paistis salahirm, mis ei jäänud varjule keisri, suure inimtundja pilgu eest.

Napoleon sammus mõned korrad toas edasi ja tagasi. Siis seisatas ta madame de Vernier ees, nagu tahtes teda oma silmadega võluda. „See peab olema!“ ütles ta ja ta hääled kõlas terasena. „Meie vajame usaldusväärset isikut, kes valvab rebast ilma selle aimamata. Tean, mis nõuan teilt, madame, kuid omad isiklikud huvid peame ohverdama asja heaks. Sain teateid, mis mind sunnivad teilt seda ohvrit nõudma: Teie tütar peab reisima järgmise kuu algul.“

Proua de Vernier langetas pea nagu raske hoobi all: „Sire, halastage vaese naise peale, kelt võtate ta elu valguse, ta vanaduse ainsa rõõmu!“ palus ta.

Keiser raputas pead. „Olen seda kaalunud, kallid sõbranna, kuid teist pääseteed ei ole. Olen teid kaitsnud peaaegu kaks-

kümmend aastat, teid ja Louisoni, kuid nüüd pean nõudma tasu. Oleme septembri keskel — oktoobri esimestel päevadel lahkub teie tütar Elbalt! Annan teile neliteistkümmend päeva aega.“

„Sire!“

„Neliteistkümmend päeva — mitte tundigi rohkem. See peab olema!“ Napoleon oli rääkinud siamaani keisrina, nüüd võttis ta soojema tooni, mis talle sobis sama hästi: „Uskuge mind, mul ei ole kerge, mu armas, seda ohvrit nõuda. Mind sunnib tarvidus! Ja ma ei taha käskida — ma palun teid, olge nõus! Ja siis — Louison satub suurde ilma, ja tark, nagu ta on, võib ta end seal kinnitada. Ärge olge egoistline, madam; ärge seiske oma lapse õnne ees.“

„Õnn, sire, õnn?“

„Muidugi: õnn! Noor tütarlaps peab laia ilma minema, kui tahab õnne leida, samuti nagu noormees. Ma palun, madame —“

„Teie Majesteedil on käskida!“

„Tänan teid, madame, ma ei unusta seda!“ Napoleon ulatas vaesele naisele, kelle silmis olid pisarad, käe. „Ja nüüd minge ja valmistage laps ette. Riieteks annab teile Bertrand kümmetuhat franki. Kuid mulle tuleb meele — kas ei olnud teie sugulane vicomte Labourd-Macard'iga?“

Madame de Vernier vaatas imestanult üles: „Muidugi, sire. Mul oli au teie Majesteedile teatada, et mu onupoeg langes läinud aasta veebruaris. Teie Majesteed mäletab ehk, et sain tema surmateade noore, Preisi ohvitseri, härra v. Stetteni kaudu.“

„Tõepoolest, olin unustanud, madam! Monsieur de Stetten — sama ohvitser, kes pidi teid Pariisis üles otsima, kuid enam ei leidnud, kuna Chaboulon Teid õigel ajal ära oli viinud, et kaitsta teid viletsa hiilija Talleyrandi kinnivõtmise eest.“

„Seesama, sire!“

„Monsieur de Stetten — õppisin seda tublit noort meest ka tundma. Kuid mis tahtsin öelda —“ keiser võttis laualt paksu dokumendi ja lehitses selles — „mis tahtsin öelda: kas ei kõnelenud teile Labourd-Macard ülesandest, mille pidi läbi viima Venemaal, kuid mille läbiviimisega ta ei jõudnud lõpule?“

„Jah, teie Majesteed: asi oli väärtusliku sõjasaagi varjamises.“

Napoleon noogutas. „Nii oli. Macard-Laboud ei ole kedagi asjasse pühendanud?“

„Ei, nii palju kui tean! Ka mulle tegi ta ainult ebamääraseid märkusi, see ei olnud mu onupoja viis asjadest kõnelda, mida ta pidi salaja hoidma. Kuid tean, et ta tegi

mulle ülesandeks ministeeriumis kuulata seltsimehe järele, kes oli tolle sõjasaagiga ühenduses oleva saladuse kaasteadja — ühe monsieur Dulot järele, sire!“

„Õige!“ Keiser helistas. „Lase kapten Dulot sisse astuda!“ käskis ta Santinile.

Oli veel noor mees, kes varsti selle peale kütünaširgelt uksele astus, mees, kellest esimesel pilgul oli näha, et ta oli läbi teinud raskeid kannatusi. Ta nägu oli kortsus, vaimustatud ilmel keisri otsa vaatavad tumedad silmad olid sügavalt koobastes, keha näis peaaegu ülisale mundris, mis kuulus polgule, mis juba kuude eest laiali oli saadetud.

Keiser vaatas teda teravalt. „Teie tulete Venemaalt, mu tubli mees?“ ütles ta siis ja astus ohvitserile lähemale.

„Teie käsul, teie majesteet! Mind peeti rahu väljakuulutamiseni Kiievis vangis. Tagasisõidul kuulsin Varssavis, et mu keiserlik käskija on Elbal, hoidusin sellepärast Pariisi minna, vaid võtsin tee Livornosse, et teatada end teie majesteedile.“ Mehe hääl kõlas heledalt ja ta energilised silmad välkusid rõõmust, et tohtis keisrile näkku vaadata.

Napoleon oli käevarred rinnal risti pannud — asend, mida ta armastas, kui mõtles. „Ah, Dulot! Nüüd tean, kus meie end näinud oleme: Beresina ääres ja Teie päästsite julge tegutsemisega viienda korpuse kahurväepargi! Lubasin teile tookord risti — jah, mu tubli mees, teie keisril ei ole praegu enam riste jagada.“

„Tänuõna teie suust, sire, teeb mu õnelikumaks kui kõik maailma aumärgid!“

Keiser astus kiirelt ohvitseri juure ja tahtis talle ulatada parema käe, ohvitser aga tõstis kurvameelse naeratusega käe: varruk kattis vigastatud käevarre.

„Wilno taga lasi kasak mu paremast käest läbi, sire — ravitsuse puudumine hoolitses muu eest,“ ütles ta.

„Siis andke mulle pahem käsi, mu tubli mees! Kui ma ei ole enam prantslaste keiser, olin ometi teie väetilem, kui valasite verd isamaa eest. Võtke minu ja Prantsusmaa tänu!“

Ohvitseri silmad läikisid niiskelt. „Teie Majesteet on alati mu keiser, mu kõrge ja austatud väetilem. Nagu mina, nii mõtlevad sajadtuhanded veteraanid, kes ootavad ainult Teie Majesteedi käsku —“

Keiser katkestas vaimustatud sõnu: „Tasa! austame lepinguid, mis vabatahtliselt tegin! Tulevikku ei näe keegi, nüüd olen ainult Elba valitseja ja ei taha enam olla! Kõneleme muust, mu tubli mees! Te ulatasite“ — ta näitas dokumendile kirjutuslaual — „imelise teate, kapten Dulot. Kas kirjutasite selle ise?“

Õppisin pahema käega kirjutama, kui olin Vene sõjavangistuses, sire. Keegi peale minu ei tunne selle dokumendi sisu.“

Ta oli öelnud viimased sõnad, heites pilgu madame de Vernier'le, mida Napoleon kohe mõistis.

„Kõnelege kartmatult, Dulot! Madame on mu usaldusalune — tema ees ei ole saladusi. Kuid ma informeerin madam'i ise: see tubli mees siin oli ühes teie onupoja Labourd-Macard'iga mu sõjakassa ja väärtusliku saagi mahamatmisel. Ta teeb mulle nüüd ettepaneku saata teda varanduste tõstmiseks Venemaale, kus need on maetud. Siin on miljonitest jutt ja ma tunnistan, et projekt mulle meeldib, sest raha on vägev jõud. Tänamatu Prantsusmaa ei ole tunnud siamaani kohustust mulle maksta kokkulepitud renti ja ei tee seda vist tulevikuski! — Kahtlen ainult teie kava teostamises, mu tubli Dulot. Teie olete peale vicomte Labourd-Macardi surma läinud aasta veebruaril ainus ellujäänu, kellele usaldasid oma varandused ja Teid juhiks, kui olen teie memorandumi õieti mõistnud, ainuüksi mälestus.“

Ohvitseri avameelse näo üle oli lennanud kurb vari kuuldes keisri suust oma seltsimehe surmast. Kui Napoleon lõpetas ja talle ootavalt otsa vaatas, päästis ta pahema käega oma mundrikuue pealmised nõõbid ja võttis välja väikese, koltunud lehe.

„Oleksin soovinud,“ ütles ta, „et oleksin leidnud tublis Labourd-Macardis aitaja. Kuid mu mälestus ei ole mu ainus abi. Nagu teie Majesteedile juba teatasin, kirjutasime kolmekesi, kes jäid eskordist ellu, kui riisad olime matnud, protokoli. Ühe eksemplari sai leitnant des Gardes, kes kaks päeva hiljem, vaimuhaigeks jäädes, paberi minu silmade all tulle heitis ja siis enese maha lasi, enne kui teda suutsin takistada. Teise sai vicomte Labourd-Macard. Mis sellest protokollist on saanud, ma ei tea, kui mitte madam —?“

Soovitame suitsetajatele kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Proua de Vernier kehtas õlgu. „Ainult oletus, mida vaevalt julgen avaldada. Mul tuleb meele, et mu onupoeg kaebas, et ta Saksamaal paljaks on riisunud. Ei ole võimalu, et talt varastati protokoll, sest ta pidas seda sündmust väga kaaluvaks. Paberite hulgas, mis leiti surnu juurest, ei olnud tähtsaid. Neid tõi mulle Preisi ohvitser, kelle aususes ma ei kahtle. Ka vicomte'i Pariisi korteris ei leidunud tähtsaid dokumente!“

Dulot langetas mõtetes pea. „Ma sooviksin, madam, teada preislase nime ja ka kohta, kus rööviti vicomte Saksamaal.“

„Madam ütleb teile mõlemad!“ katkestas keiser veidi kärsitult. „Kus on kolmas protokoll?“

„Minu käes, sire!“

Dulot ulatas keisrile lehe, mille oli võtnud rinnataskust, ja Napoleon luges valju häälega:

„Protokoll, tehtud 13. detsembril 1812. sõjakassa varjamise kohta 432,000 frangiga kullas ja Tema Majesteedi keisri käsul Moskvast kaasaviidud kirikuriisade üle.“

Kuna kolm allakirjutajat peale üksikajalist ja piinlikku nõupidamist on tulnud veendumusele, et käesoleval ajal on võimalu nende kaitse alla usaldatud väärtasjad edasitoimetus, sest et kõik abivahendid lõpul, otsustasid nad sõjakassast, milles on praegu veel 432,000 franki kullas, kui ka kahes raudkastis olevad, Moskvast toodud kirikuriisad maha matta. Allakirjutajad avasid kastid, mille võtmed peale sõjakassameistri Bertholet surma olid leitnant des Gardes'i käes, ja veendusid sisu puutumatuses. Peale nimetatud summa kullas selgus revisjonil, et kaks kasti sisaldasid:

Tugevat kuldplekki, registris nimetatud Ibeeri Jumalaema pilt, kaunistatud umbes saja kalliskiviga, mille hulgas puutusid silma kaheksa suurt diamanti, ringkujuliselt pea ümber korraldatud.

Tugevat kuldplekki, nimekirjas püha Mikaeli pilt, kaunistatud viiekümne väärtusliku rubiini ja smaragdiga.

Õhemat kuldplekki, nimekirjas nimetud püha Kristoforus, kaunistatud ilusate emaljeplaatide ja ristikujuliselt korraldatud briljantidega.

Rasket kuld risti, rikkalt kaunistatud diamantide, rubiinide ja safiiridega.

Kitsast kuldplekki, nimekirjas Kaasani Jumalaema riisa, peaaegu täielikult kaetud veel lihvimata kalliskividega.

Kuus vähemat riisat, kõik rikkalt kaunistatud kalliskividega ja kolm vähem

väärtuslikku, kuid kalliskividega ehitud risti.

Ühe eriliselt ilusa lapislasuliplaadi ja altarikarika kullast.

Registritele kaasalisatud hindamise järele, mida on toimetanud monsieur Gravin ja monsieur Bertholet on kõikide asjade väärtus umbes kaheksa miljoni ja kuussada tuhat franki. Täpne register pandi suuremasse, keiserliku vapiga kaunistatud kasti, et anda varanduse tõstmisel juhatust.

Kõik kolm kasti matsime meie, allakirjutajad, krahv Pototski lossi lähedale, mil kaardil on nimeks Gortchino. Juhuseks, et ükski meist varanduse tõstmisel juures ei ole, et meil aga oleks võimalus ühte neist protokollidest Prantsuse kätte toimetada, järgneb siin koha täpne kättejuhatust, kus sündis mahamatmine.

Meie sealoleku ajal elanikkudest näilikult mahajäetud lossi, milles näis viimastel nädalatel ka tuli mässanud olevat, keskpordalist viib lai tee läänepoolle; seda teed lõikab 1450 samm portaalist eemal teine õiges nurgas ja kui sel viimasel teel minna kolmsada samm lõunapoolle, tuleb väike puusild, mille taga algab kohe tihe kaasik.

Puud on madalad, kuid viiskümmend samm sillast paremale —“

Keiser oli lugenud näilikult suuresti huvitatult, nüüd peatas ta: „Dokument lõpeb siin, Dulot? Ja järg?“ — ta näitas paberi alumisele äärele, mis näis teravalt, kuid vildakult ära lõigatud — „lõpuosa puudub?“

„Kahjuks, sire. Hoidsin protokollil nagu pühadust, kuid õnnetus, mis mind ennast nii raskelt karistas, ei jätnud dokumentigi puutumata. Kui mind saadeti Wilnost umbes tuhande kaaslasega, sire — Venemaale, riisus meid saatekolonn peaaegu täielikult paljaks. Dokument, mida kandsin rinnal, oli jäänud ikka vaenlaste silmade vahele, lõpuks leidis ta kasak. Ta kiskus ta oma kätte ja, vihane selle üle, et see oli ta ainus leid, hakkas ta seda noaga katki lõikama. Asjatult palusin teda mulle paber jätta, mil ei ole tähtsust. Mind pilgati ainult. Vandusin, et see on mu testament, kuid kasakad tahtsid end surnuks naerda vangile üle, kes oli mõttele tulnud testamenti kirjutada. Lõpuks, kui nägin, et protokollil täielik hävitus ees seisis, astus juure vana kasaka korporal. Mees näis heastumline nagu mitmed neist toretest looduslastest. Ta lasi enesele mu palvete peale paberi anda, asetades suured prillid ninale ja tegi nagu loeks ta selle sisu. Värisesin hirmust, et ta võiks mõista, kui õnnelikul kombel

oskas ta sama vähe lugemise kunsti kui Prantsuse keelt. Sellest hoolimata ulatas ta mulle vähe aja pärast dokumendi tagasi ja seletas väga vääriliselt, et see tõepoolest olevat mu testament ja et selles midagi riigile hädaohtlikku ei peitvat. Nii sain protokolliga tagasi, sire, ja kui Teie Majesteet mind varustab tarvilikkude abinõudega, olen valmis varandusi tõstma."

Napoleon kaalus. „Saadan teile mõne päeva jooksul teate ja oma otsuse, kapten! Kus teie elate?"

Võõrastemajas „Aquila nera", sire. Kuid tahan varsti teist korterit võtta, sest võõrastemaja läheb mulle liig kulukaks."

„Sellele võib abi leida. Kas tohin esialgult tublit, noort ohvitseri teie armastusväärilise lahkuse hooleks jätta, madame?"

Proua de Vernier tahtis nõusolekut avaldada, kui Santini sisse astus ja teatas, et „Inconstant" ankruid heitvat. Keiser tormas äreva ilmega akna juure ja vaatas säravatel silmadel sadama poole. „Kas aimate, keda ma ootan, madame?" ütles ta siis ringi pöörates ja ta hää l värises kergelt. „Oma ema! Truu, austatud naine — soovis jagada mu üksildust nagu ta jagas mu õnne!"

Ja ilma vastust ootamata lahkus ta toast, noogutades madame de Vernier'le ja Du-
lot'le . . .

Kui mõlemad veerandtundi hiljem sadama poole sammusid, kohtasid nad pidulikku rongi, milles keiser tõi oma ema Lätitsia, ainus naine, kes raudse mehe peale suutis mõju avaldada, paleesse. Ema ja poeg astusid üksteise kõrval uhkes vaikuses, kuna rahvas hõiskas ja sadamapatareilt tervituspaugud kostsid. Napoleon oli jälle keiser — Lätitsia ilus nagu nais olevat kivist. Miks pidid inimesed nägema, mis liikus mõlemate südames? — —

Madame de Vernier oli annud noorele ohvitserile mõned toad väikeses majas, mille oli üürinud Porto Ferrajos, ja oli teda palunud söögiaegadest osa võtta. Ta elas El-bal vaikselt, tagasihoidlikku elu nagu enamus Napoleoni saatjatest. Ainult kui keiser andis pidusid, kes ikka veel armastas veidi toredust või seda vähemalt tarvilikuks pidas, puhkes Porto Ferrajos seltskondlik elu. Aegajalt oli palees vastuvõtt, aegajalt korraldati väljasõit mägedesse, kõik väga kokuhoidlikult, mis imeliselt kontrasteeris luk-

He llooja Adalbert Virkhaus

saab 17. mail 50. aastaseks. Tema on sündinud vana mängukooride isa David Virkhausi pojana Tartumaal Lohkva külas, õppinud pärast Tartu linnakooli lõpetamist kolm aastat Tallinna raudtee-tehnikukoolis ja 1905—1903. Leipzigi konservatooriumis. 1918. aastast saadik elab ta Tartus, kus ta peab muusikaõpetaja ametit H. Treffneri gümnaasiumis ja reaalkoolis. 1926. aastal oli ta mängukoolides üldjuhatajaks Tartumaa laulupeol. Peale „Jaaniöö" on tema helitõist nime-tada „Sagakoori laulud", ballaad „Valuudeorg" soolole, koorile ja orkestrile. Eesti viit, 5 pot-purri Eesti tuntud viisidest klaverile ja orkestrile, kontsertmarss „Kodu" jne. Soovime austatud sünnipäevalapsele veel palju aastaid ja palju rõõmu ning edu ta loomingu-töös.

susega, milles oli elanud keiserlik õu Pariisis või St. Cloud'is. Napoleon oli kokkuhoidlik. Veel on säilinud juhatused ta õuemarshallile, millest selgub, et pallipidu kahesajale isikule, mille ta andis, ei tohtinud maksta üle viietuhande frangi. „Jäätisest tuleb täielikult loobuda," lõpeb üks neist dokumentidest, „kuna seda raske on muretseda."

Kukutatud ilmavalitseja truu austajanna majapidamine oli samuti väga lihtne, kuid vaimurikka, armastusväärilise perenaise ja tütre ilu ja kenaduse tõttu nais see maja ohvitserile, kes kaks aastat kõige raskemates oludes oli sünninud vangipõlve leiba, eedenina.

Nagu kord Kurt v. Stetteni rinnas, nii

**Soovitame suitsetajatele kõrgeväärtuslisi A/S. „LAFERME"
paberosse ja tubakaid.**

ärkas ka Dulot's varsti kuumem tundmus. Algul aegamööda, kuid kiirelt kasvades, haaras teda vastupanematu kirk ilusa tüdruku vastu, kes tema vastu oli nagu öde. Kui nad käsikäes jalutasid oliivimetsades kaljulisel rannikul või kui nad sõitsid kerges lootsikus, saadetud ainult asjatundlikust kalurist, läheduses olevale Kitsesaarele, mis kuulus Napoleoni väikese riigi juure, näis talle tihti, et ta ei tunne Louisoni alles päevade viisi, ei! nagu oleks salajane kirk, mis juba ammu tas elanud, äkki heledaks leegiks muutunud. Ja kui Louison õrna hoolitsusega teda manitses ettevaatusele, kui ta südamikus, ta ilmerikastes silmades selgelt peegelduvas kaastundmuses kuulas ta jutustusi ta avantüüridest tsaaririigis ja ta kannatusi sõjavangistuses, siis paisus tihti ta süda, nagu peaks ta end ta jalgade ette heitma. Kuid Dulot oli mees, kes oli õppinud elukoolis end valitsema. Mehelikult võitles ta oma tunnetega. Suur ülesanne, mis seisis tal ees ja millele pidid pühendatud olema ta elu järgmised kuud, pidi olema teostatud, enne kui ta võis talitada oma soovide järele.

Ja Louison?

Noor ohvitser, kelle vaheldusrikkad juhtumused teda huvitasid, kellele meeldis ta rüütellikult värske olek, ei oleks ehk jäänud Louisoni südamele ükskõikseks, kui ta ei oleks tunnud muret oma tuleviku pärast. Tal seisis ees ärasõit Elba saarelt, esimene pikem lahutus armastatud emast. Ta nägi enese ees tulevikku, mille ees tundis kartust ja mis näis ühtlasi saladuslik, veetlev: tulevik täis sära ja hiilgust, täis lõbustusi ja vaheldusrikkaid sündmusi, kuid ühtlasi täis rasket vastutust ja muret!

Kiirelt kadusid lühikesed päevad kuni ärasõidu päevani. 3. oktoobril saatis madame de Vernier tütre väikesele alusele, mis pidi ta viima Livornosse, kus teda ootasid edaspidised määrused.

Oli varahommik. Rand oli veel tühi, ainult mõned sadamapolitseinikud jalutasid tähtsal sammul muulidel ja kaardiväe kompaniid läksid nagu igapäev trummi põrinal ja sarvede kõlal harjutustele. Lai, sinine meri oli rahulik nagu järv, vaevalt oli märgata laintelööki kaljusel rannal. Säravalt tõusis idas päike sätendava veepinna kohal ja kuldas mäetippe, mis tõusid saarel.

„Meil on kiire ja rahulik sõit, signorina!“ ütles kapten.

Louison ei kuulnud neid sõnu, ta rippus ema kaelas ja valas kibedaid pisaraid — nii

raskeks ei olnud ta lahkumistundi pidanud, kui see oli tõepoolest. Ja ema pisarad ühinesid lapse omadega ja ikka uuesti paluta nagu viimastel nädalatel tihti oli palunud: „Ära unusta mind, armasta mind ikka!“

Kapten kiirustas. Aluse lael ja rannal hakkasid madrused juba kõisi päästma; sadamaülem — Napoleonil oli omas liliputriigis kõva politsei — oli läbi vaadanud meeskonna ja ainsate reisijate paberid ja need korras leidnud. Seal tuli kiirel sammul linna poolt kapten Dulot, pahemas käes kimp lõhnavaid kibuvitsaõisi.

Ta nägu õhetas ärevusest ja rõõmusest, et jõudis veel õigel ajal. „Preili Louison, läksin veel kord hommikul vara mägedesse, et noppida teile värsket lillekimpu,“ ütles ta säravate silmadega. „Võtke see minult lahkumistervitusena sõbralikult vastu.“

Louison surus punastava näo lõhnavalesse lilledesse. „Täna, palju tänu,“ sosistas ta. „Kui kena ja armas teie poolt, et tuletasite meele mu lemmiklillesid, millest mul on kahju.“ Ta vaikis lühikest aega ja lisis siis südamikult: „Ka teile, kapten, soovin südamest õnne — ja teie soovide täideminekut!“

„Kõikide?!“ Dulot ütles seda nii imeliselt soojalt, et Louisoni punastus muutus leegiks. Kuid noor ohvitser kogus end ruttu ja jätkas rahulikumalt: „Mis puutub mu esialgsetesse soovidesse, võin daamidele teatada, et lahkun ühehomme leitnant Gellier saatel Porto Ferrajost. Tema Majesteet avaldas lõpuks nõusolekut — lähen Vene-maale!“

„Signorina!“ hüüdis laevnik, „palun pardale tulla. On ülim aeg, kui peame Livornos õigel ajal olema!“

Veel kord kaisutasid ema ja tütar üks-teist. Veel kord tohtis Dulot suruda huuled noore tüdruku õrnale käele. „Ärge mind täielikult unustage!“ palus ka tema ja Louison kummardas tasa ilusa pea. Ta ei õelnud midagi, kuid Dulot arvas ta silmadest lugevat, mis näis talle lubadus, et ta palve täidetakse.

„Ela hästi — ela hästi, mu laps! Mõtlen oma ema peale!“

„Nägemiseni!“ hüüdis Dulot, kui alus hakkas liikuma.

Ja Louison, kes seisis laevalael, viipas lehviva taskurätikuga ja, pisaratest lämmatatud, kõlas ta vastus: „Nägemiseni!“

(Järgneb.)

Neiutuju tulemus.

Saksa kirjanik **Otto Höcker.**

2

Keegi ei pannud nende tulekut tähele; igal inimesel oli küllalt tegemist oma asjadega. Tuba oli palav ja vaikne. Ainult seinakell tiksus ja osutas üheksandat tundi. Mõlemad naised vahtisid kellale ega julenud ütelda, mida nad tundsid ja mis neid rõhus. Veel kaks tundi, ja Charley viidi surma.

Mabel ei jaksanud ennast enam jalul hoida, vaid vajus nurka pingile, kattis oma näo ja nuttis tasakesi. Tädi asus ta ette ja hoidis ennast vahvasti.

Peaaegu märkamatu astus praegu tuppa pikk, elatunud mees, kelle ümber riided tolgendasid ja kelle päevitunud nägu piiras yankehabe. Tema kaasas oli kõrge ohvitser. See tulek sündis just tol hetkel, mil lese läiketa pilk jälle otsivalt ringi vaatas. Tulija elavad, vaimukalt säravad silmad kohtasid lese meeleheitlikku pilku ja ta ütles oma saatjale tasakesi mõned sõnad, osutades peaga ootajate poole, ja sammus saalist läbi ukse juure, mille saalivaht talle aupaklikult lahti kiskus ja mis sõjaministrituppa viis.

Kui uks tema taga jälle oli kinni läinud, käis saalist sosin läbi ja kõik sirutasid hilinevalt kaela, et minejale veel järele vaadata.

„Abraham Lincoln, meie president!“ soositati aupaklikult.

Lese pilk vaatas jälle kellale. Pool kümme! Issand Jumal, kuidas minutid lendasid!

Ta ehmatas, kui keegi teda käevarrest puudutas. Ehmunult vaatas ta presidendi saatjale, kes maha jäänud ja tema juure astunud. Mundri nägemine tegi teda kohmetuks, kuid pilk adjutandi lahkele näole elustas teda jälle uue lootusega.

„Mr. Stanton?“ küsis ta kogeledes.

„Mina ei ole küll sõjasekretär, aga iga-tahes võite mulle ütelda, mis teie südame peal on. Ehk võin ma teile nõu anda.“

Lese nägu omas jälle lootusetu ilme.

„Mind võib vaid mr. Stanton aidata!“ hoigas ta. „Oh Jumal, kui hiljaks kõik jääb. Kell 11 lastakse minu poeg maha!“

Ahastus valdas ta ja ta pidi ohvitseri lahkesti pakutud käevarrest kinni võtma, et mitte maha kukkuda.

„On siis asi nii paha?“ küsis see. „Mis on teie poeg teinud?“

„Nad ütlevad, et ta on väejooksik. Aga see pole tõsi. Minu Charley on kaks aastat Potomacis sõjaväes kaasa võidelnud. Tema ei ole käsiraha petja! — Mabel, ütle selle härrale, et see sinu süü on!“

Aga kui nuuksuv neiu ainult oma surnukahvatut nägu näitas ja selle kohe jälle kinni kattis, jutustas lesk ise terve loo lühidalt ära.

„Tema on mu viimane poeg!“ ütles ta lõpuks. „Täidesaatav ohvitser ütles mulle, et ta kell 11 maha lastakse. Oh ütelge see kõik mr. Stantonile, ma palun teid, rutake! Tema on mu viimane poeg!“

Adjutandi nägu oli kurb; tema tundis mr. Stantoniga paendumatust ja teadis ka, et isegi president niisugusel puhul ennast vaevalt asjasse segab. Kord meeste hulgas oli tingimata tarvilik ja armunud sõduri teguviis oli, ka pehmelt vaadates, ikka omavoliiline lahkumine väeosast, mida valju sõjaseaduse järele karistati surmanuhtlusega.

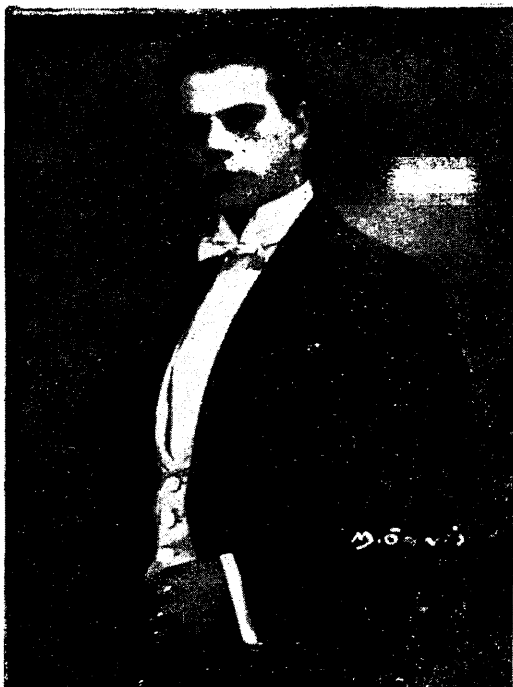
Meeleheitlik ema luges oma poja saatuse adjutandi pilves näost ja kui see tema juurest õlgu kehitades ära pööras, et järgneda presidendile, tuli temale meeleheites kiire otsus. Ta ruttas adjutandile järele ja tal õnnestus tema kannul uksest sisse saada, veel enne kui üllatatud mees teda suutis tagasi tõrjuda.

Stanton ajas presidendiga parajasti elavalt juttu; ta istus oma laua ees, kuna Abraham Lincoln harjunud kombel toas edasi ja tagasi jalutas ning ainult siis seisatas, kui vaja oli oma nõuandjale vastata või vahele rääkida. Jutt oli kindral Granti väeosa aitamisest, kes iga päevaga ikka raskemas seisukorda sattus. Mõlemad tõstsid ukse poolt kabinat kuuldes üllatatult silmad. Stanton nägu ilmutas elavat meelepaha, nähes, et adjutandi taga lihtne maaeit esile ilmus.

„Kuidas julgete meid eksitada!“ hüüdis ta. Eit vankus tema ette.

„Kuidas ma julgen?“ ütles ta ja langes äkki kõrele mehe ette põlvili. „Nii tõesti

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Kra. A. Sagor,
noor andekas koomiker Pärnu „Endla“
teatrist, esines esmakordselt „Estonias“
operetis „Tsarevitsch.“

kui Jumal teid teie viimases hädas aidaku, mr. Stanton, andke minu pojale armu. Tema sõdis Mac Clellani all, võttis osa Antietami ja Fredericksburi lahingutest, sai lahingus Fort Stevensi ja Gettysburi ees haavata, lasti auga koju ja võeti tema enese pakkumisel uuesti teenistusse. Ja nüüd tahetakse teda kui käsirahapetjat maha lasta! Siin on ju tegemist ainult eksiarvamisega, arusamatusega —

„Küllalt!“ katkestas mr. Stanton kärelda käeliigutusega. „Tema nimi? — Nii siis Charley Putnam 7. Vermontrügemendist?“ Ta noogutas lühidalt. „Eile oli see asi mul alla kirjutada. Kahju küll, armas naine, aga ma ei või midagi parata, ega teie heaks teha. — Mitte midagi!“ kordas ta. „Mees on eksinud ja peab tagajärjed kandma. Te näete, mul on tööd. Minu aeg on isegi ju möödunud.“

Ta pööras õlgu kehitades kõrvale ja tahtis oma juttu Lincolniga jälle külmavereliselt jätkama hakata.

Kähisev meeleheiteliku tuli lese tulkhallist suust. Klaasistunud silmil vahtis ta Stantonile.

„Ta peab surema, minu Charley, mu viimane poeg — “

Lincoln, kes seni tummalt seda kõik pealt vaadanud, oli Stanton juure astunud ja pani käe rahustades tema käevarrale.

„Kuulge vähemalt, mis sel naisel teile on ütelda. Tema on ema, kes oma poja elu eest palub!“

Kui sekretär kangekaelselt vaikis, pööras president ise lese poole:

„Teie ütlete, et teie poeg on juba isamaa eest võidelnud ja verd valanud?“

„Tema ei ole väejuoksik!“ hüüdis õnnetu ema ikka veel paludes Stantonile vaadates.

„Väljas eestois ootab minu vennatütar, tema pruut. Temale oli ta lubanud, et tuleb talle sünnipäeval õnne soovima. Kui talle uut puhkuse luba ei antud, siis võttis ta selle omavoliliselt. Tagasi rutates garnisoni vangistati ta.“

Ta oli pikkamisi oma pisarniiske näo sõjasekretäri valjult näolt pööranud ja vaatas nüüd abipaluvalt just enese kõrval seisva presidendi näole.

„Mr. president,“ hoigas ta. „Jumal ise on teid siia saatnud. Teie olete hea, teie ei või lubada, et minu vaene poeg peab oma kergemeele surmaga tasuma!“

Lincoln hoidus viivitades ta pilgu eest; tema seisis täiesti oma vaimlikult tõesti tähtsa nõuandja mõju all, kelle aususest ta lugu pidas, kuigi ta karedus ja kõvasüdamlus teda tihti tagasi lükkas.

„Armas proua Putnam,“ ütles ta lahkesti, „otsusetegija on mr. Stanton.“

„Minu otsus on kindel!“ hüüdis see. „Kirjutasin otsusele alla ja see saadetakse täide!“

„Mitte rutata,“ manitses Lincoln lahkesti. „Me võime rahulikult kuulda, mis väljasootaval pruudil on ütelda.“

Tema viipe järele kutsus adjutant õnnetu Mabeli tuppa. President märkas neiu abitud kohmetust, võttis ta käest kinni ja hakkas temaga tasakesi rääkima. Viimaks sai ta nii kaugele, et jõudis neiu nutust hoolimata asjalugu jutustama panna. Neiu jutt kandis tõepitsatit; sellest mõjust ei saanud Stantonigi hoiduda.

„See kõik ei muuda minu otsust,“ ütles ta külmalt. „Putnam andis sõdurivande ja murdis vähemalt seda jämedal kombel. Selle peal seisab surmanuhtlus. Tema on mees ja oleks pidanud pead püsti kandma. Just tema asi olgu paljudele hoiatuseks.“

Lesk karjatas.

„See on mõrtsukatöö! Seitse poega olen ma juba isamaale ohverdanud — ja nüüd tahetakse veel mu viimane poeg maha lasta, et ta teistele hoiatuseks oleks!“

Meeleheitlikult hakkas ta valjusti naerma.

Lincoln astus sügavasti liigutatuna sõjasekretäri juure.

„Seitse poega — kuulete — seitse poega!“

Ta hää l kustus.

„Mina olen nad kõik sünnitanud ja suureks kasvatanud ja olen neid kõiki ühtlaselt armastanud. Aga kui isamaa neid kutsus, lasksin ma nad kõik sõtta minna!“ sosistas lesk. „Ja ühtki ma neist enam näha ei saanud. Minu kõige vanem poeg langes esimeses lahingus Bull Runni juures, Mac Clellani väes poolsaarel langes teine — Fredericksburi ja Antietami juures langesid kaks. Kaks teist langesid üksteise kõrval Gettysburi juures — üks granaat purustas nad. Siis langes eelviimane Brands Stattonis ja ei puudund palju, siis oleks ka mu viimane poeg jäänud Fort Stevensi juure. — Teie peate seda teadma, mr. president,“ pööras ta nuuksudes südames võitleva mehe poole. „Teie ise olite seal lahingus. Oh, Charley jutustas seda mulle. Teie ei tahtnud tuleliinilt lahkuda. Vaevast samm maad teist eemal langes haavaarst — kuul oli tal peast läbi jooksnud. Siis kukkus üks sõdur temale, see oli minu Charley, ta oli käevarrest ja õlast haavata saanud. Kuna ta valus väanles, kuulis ta, kuidas kindral Wright teid palus tuleliinilt lahkuda.“

Lincoln noogutas pead.

„Mäletan, asi oli seal kirju. Ja see noormees oli teie poeg? Tema hüüdis mulle midagi, aga ma ei saanud aru mis.“ Ta pööras paludes Stantoni poole. „Noh, jõudke otsusele,“ tungis ta. „See noormees viibis kõige tihedamas kuulisajus, muidu ei oleks ta seda lugu näinud. Stanton,“ lisas ta veel tungivamalt, kui selle nägu endist viisi tusaseks jäi, „see naine on meie isamaale seitse poega ohverdanud; usun, meie ei või temalt ta viimastki vanadustuge võtta!“

Mr. Stanton ajas enese kangelt püsti.

„Mr. president,“ ütles ta külmalt ja paendumatult, „mina olen vandunud mitte ühelegi väejooksikule armu anda. See võib kõlada valjult ja karedalt. Aga riigi hea käekäik nõuab sel raskel ajal, mil meie maa küsimuse ees seisab kas olla või mitte olla, paendumatut valjust. Mina ei jäta tähele panemata selle loo inimlist külge, vaid ka-

Mailline Hill,

Schering, Schanghai, ülesvõte Voigtländeri avus-kaameraga.

hetsen, et see iseenesest vapper ja mitte sügugi halb sõdur sellise halva otsa peab leidma, aga minu käed on seotud. Sellele inimesele nüüd armu anda tähendaks sadandeid samasugusele teole võrgutada, tähendaks korda, mis juba isegi enam küllalt kindel pole, veelgi lõdvendada. Minu arust oleks see kuritegu! Ta pööras kivistunud seisva lese poole. „Teie kuulsite, mis ütlesin. Minge nüüd. Mul on tähtsaid asju toimetada!“

Meeleheitlikult karjatades tungis nüüd Mabel tädist mööda ja langes Stantoni ette põlvili.

„Süüdlane olen ju mina!“ nuuksus ta. „Võtke minu elu, sest see on nüüd väärtusetu! Ainult jätke õnnetu Charley ta vaele emale alles!“

Sõjasekretäri pilk välgatas üle põlvitaja.

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

"Teiega, preili, ei ole mul midagi rääkida!" ütles ta käredesti. "On juba isegi küllalt paha, et üks vapper sõdur ühe mõtlemata neiu edeva tuju pärast peab elu kaotama!"

Ta pööras, istus jälle laua ette ja kirjutas ruttu midagi paberile, kuna Lincoln asjatult püüdis lohutada neitut, kelle ta põlveldelt oli jalule aidanud. Stanton pistis kirjutuse ümbrikku, pani selle kinni, kirjutas aadressi, lõi pitsati ja helistas siis adjutandi eestost oma juure.

"Hädavajalik teade. Ratsutage nii ruttu kui jaksate ja andke see kiri kommandandile isiklikult ära."

Lühike käenäide, ja adjutant lahkus kirjaga ruttu.

Nagu kergendatult tõmbas Stanton hinge, nähes, et naised vaheajal presidendi soovil olid toast lahkunud. Ta kahmas laualseivate paberite järele.

"Peatasime uute nekrutite seaduse eelnõu juures," algas ta ärilikult, siis alles märkas ta, et vahepeal Lincolnigi toast oli lahkunud. Küsisid vaatas ta presidendi tuppa jäänud adjutandile.

"President saatis naised välja." ütles ohvitser. "Ruttan temale teadet viima."

"Tehke seda ja saatke mulle seni uksevaht siia. Tahan talle tema kohuseid nelja silma all meelde tuletada."

Eestost presidendi järele ümber vaadates, nägi adjutant teda ühe akna juures ikka veel naistega rääkimas. Ta lähenes aupaklikult ja andis oma sealolekust märku.

"Vabandage, härra president, kui teid julgen eksitada," sosistas ta temale. "Kui te surmamõistetud heaks midagi tahate teha, siis pole enam aega kaotada. Kell on varsti 11. Peale selle oli mul võimalik üle mr. Stantoniga olla vaadata ja näha, et ta kindluse kommandandile käsu kirjutas, mille järele surmanuhtlus viibimata tuleb täide saata."

Abraham Lincoln seisis kohkudes; ta alati lahke nägu läks pilve ja sellesse ilmus haavatud uhkuse ilme. Ta mõtles silmapilgu, siis oli ta otsusele jõudnud.

"Jääge naiste juure ja ütlege neile, et nad veel meelt ei heidaks," otsustas ta. "Mina, president, olen asja ise oma kätte võtnud; küll ma kaalun ja otsustan!"

Nende sõnadega jättis ta adjutandi seisma, ja ruttas eestost välja.

3.

Lincoln läks trepp kõrgemalseisvasse sõjaministeeriumi telegrafikontoris. Takörge kuhu näis olevat veel kasvanud; ta hallides silmades seisis parajasti too leekiv uhke pilk, mida ta vaenlased olid õppinud kartma. Ta pööras ukse ligidal aupaklikult püsti tõusva ametniku poole küsimusega:

"Kas Russey kindlusega on ühendust?"

"Kõigi kindlustega, härra president."

"Siis võtke vastu telegramm kommandandile."

"Traat on praegu kinni."

"Siis katkestage telegramm!" otsustas Lincoln.

"Telegramm on väga tähtjas, puudutades 6. väekorpuse liikumist. Mr. Stanton käskis selgel sõnal, et seda katkestada ei tohi."

Lincoln vaatas mehele teravasti näkku.

"Vell, mina, president, käsin traati oma jaoks viibimata vabaks teha! Kas saite aru?"

Ehmunud ametnik ruttas järsultantud käsku täitma.

"Traat on vaba," teatas ta mõni sekund hiljem.

"Siis alustage!" käskis Lincoln lühidalt. Ta oli keset tuba seisma jäänud, käed selja peal. "Presidendi isiklik käsk de Russey kindluse kommandandile," dikteeris ta.

"Vang Charley Putnami hukkamine 7. Vermontügemendist on edasi lükatud. Ohvitser peab surmamõistetud viibimata tooma sõjasekretäri erakabinetti ja seal minu isikliku käsku ootama. Annan selle käsu kommandandile isiklikult ja teen ta isiklikult vastutavaks selle minu käsu täpse, tähtsahelise täitmise eest, et ta ühtegi teist käsku, mis käib Putnami saatuse kohta, kuulda võtta ei tohi, tulgu see kelle poolt tahes. — On see valmis?" küsis ta ametnikult.

See noogutas vaikides pead; ta aimas, et teoksil oli midagi erakorralist.

"Lisage telegrammile juure, et mina, Abraham Lincoln, Ühisriikide president, selle teile olen dikteerinud ja oma allkirjaga kinnitan. Kommandant peab telegrammi oma allkirjaga vastu võtma ja seda mulle teatama. Ootan siin toas seni kui vastus saabub."

Nii ruttu kui jaksas hakkas ametnik telegrammi teele saatma, kuna Lincoln toas oma hariliku viisi järele edas-tagasi jalutas. Pikkamisi möödusid minutid. Siis helises aparaat.

"Noh?" küsis Lincoln.

(Järgneb.)

Proua Daniela piht.

Saksa kirjanik **Lola Stein.**

Oli kell seitse öhtul, kui vandekohtu istumine Wendeli protsessis järgmise hommi-kuni edasi lükati. Kaebealune Joachim Wendel heitis oma kaitsjale ja sõbrale, dr. Kunoldile, lootusetu meeleheite pilgu, kui ta ära viidi.

Felix Kunold tundis end peale päeva ärevusi nagu pekstud. Tal oli tugev vajadus rahu järele, kuid ta pidi veel büroosse minema, enne kui tohtis kojumineku peale mõelda.

Ta naissekretär ootas teda. Ta andis lühida aruande, ütles siis: „Proua Kunold soovib veel Teiega kõnelda, härra doktor. Ta ootab juba tund aega nõupidamisetoas. Ta seletas, asi olevat tungiv.“

„Siis laske tal tulla.“

Advokaat oli süvenenud öhtulehtedesse, mis teatasid ennelõunasest kohtuistungist, kui Daniela Kunold sisse astus. Advokaat noogutas talle: „On Teil kodus midagi juhtunud, Daniela?“

„Ei, Felix. Tulin, et kõneldasinuga Joachim Wendeli üle.“

„Kas peab see siis siin olema, laps? Mul oli niikuinii kavatsus veel tunniks ajaks teie juure tulla. Meie ei kõnele ju enam millestki muust neil päevil.“

„See peab siin olema, Felix. Ja meie mõlemate vahel. Ma ei tulnud mehe venna, vaid advokaadi ja kaitsja juure.“

Kunold pani öhtulehed käest. Vaatles noort prouat. Nägi, kui hirmuäratavalt kahvatu ta oli, kui piinatud oli ta ilus nägu. Nii ei olnud ta tunnud oma venna mondaäni, ikka lõbusat abikaasat.

„Mis tahad sellega öelda, Daniela?“ küsis ta.

„Et see, mis sulle tunnistama pean, sünnib kutsesaladuse pitsati all. Selle üle, mis sulle pihtida tahan, ei tohi sa ialgi kõnelda kolmandale!“

„Kas Franz teab, mis mulle tahad öelda?“

„Et Franz on su vend, ootasin tänaseni mõnda õnnelikku juhust, lootsin viimase päevani. Kuid nüüd — pean kõnelema: Kaheteistkümnendal tunnil. Homme algab kaitse,

arvatavasti kuulutatatakse otsus homme. See peab olema vabaksmõistmine!“

„Kuidas tahame seda saavutada, Daniela?“

„Sa pead kohtule suggereerima veendumuse, et Joachim on süütu. Sest ta on süütu!“

„Seda usume meie, ta sõbrad! Kuid meie ei või tõendada. See on hirmus, et olud talle vastu kõnelevad. Kas arvad, et mul ta saatus vähem on südamel kui sul? Joachim on nooruspõlvest saadik minu ja Franz'i sõber. Teen Joachim'i heaks, mis seisab mu võimuses. Rohkem ei suuda keegi.“

„Peab rohkem katsuma, Felix! Kas oled veendunud Joachim'i süütusest?“

„Neil päevil tulid isegi mulle väikesed kahtlused.“

„Kas näed, ma tundsin seda. Kuid ma tean, et Joachim on süütu ja et Max Kawan suri enesetapmise või õnnetu juhuse tõttu.“

Advokaat kalvatas. „Mis see tähendab, Daniela? Kuidas tead neid asju niisuguse kindlusega?“

„Elasin neid kaasa!“

„Daniela!“

„Olen su venna abikaasa, sinu väga armastatud venna abikaasa. Sa oled mehe advokaat, kelle sõbrad teie mõlemad olete ja kes oli mu . . . Kas mõistad, et ma ei julenud tänase päevani kõnelda?“

„Ja nüüd?“ uuris mees tumedalt.

„Nüüd on kõik kaalul! Joachim'ile ja ka mulle ja Franz'ile. Sellepärast tulin su juure, tulin advokaadi, mitte sugulase juure, ma kordan seda veel. Sa pead teadma, et Joachim on süütu, sest ainult selle teadmisega võid sa venna vannutatud kohut.“

„Ja kui mitte, Daniela?“

„Sa pead ta päästma,“ hüüdis proua moonutatud näojoontega. „Kas usud, et ta vaikib, ka siis veel, kui asi puutub ta elu? Täni kaitstes ta mind, sest lootis vabaksmõistmist. Kuid — ta ei sure mu eest. Ja mina — ei või teda surra lasta.“

„Daniela, kas ei mõelnud sa Franz'i peale, kes su vastu on nii hea, kes sind armastab? Teil on kolm väikest last, ma uskusin, et olete õnnelikud . . .“

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

„Need on täna asjatud kaalutlemised,“ ütles noor proua ja pööras pea kõrvale. „Kuna ma nüüd mõtlen Franzile ja meie lastele, tulin su juure. Tee enesele selgeks, mis see tähendaks, kui Joachim homme tõtt tunnistab. Franz, meie lapsed, mina, sina, meie kõik oleksime skandaali läbi hävitatud.“

„Seda oleksid sa varemini mõtlema pidanud! Ta abikaasa ja ta parem sõber . . .“

„Et ma seda aga ei mõtelnud, peame nüüd päästma, mis on päästa. Sa armastad venda üle kõige ja sa armastad ka Joachimi, oma sõpra. Felix, päästa nad!“

„Sa ei näi teadvat, mis mult nõuad?“

„Sa pead seda võima, kui mõtled, et kõik on kaalul. Meie kõikide nimel!“

Kunold vaatas noorele prouale sügava vaenuga näkku. „Jutusta,“ käskis ta lühidalt.

„Joachim oli alati ükski kodus, kui teda külastasin. Tol hirmsal 3. augustil helistati tormi. Meie ei olnud muidu iialgi uksekellast hoolinud. Kuid sel päeval oli asi väljakannatamatu. Meie ei suutnud seda kannatada. Lõpuks läks Joachim vaatama, kes end seal väljas rahustada ei tahtnud.“

Jäin ta magadistuppa. Kuulsin, et kojast üks mees end tagasi saata ei lasknud. Lükatav uks Joachimi elu- ja magadistoa vahel oli lahti jäänud; ta pani vastu, kui tahtsin teda kiirelt kinni tõmmata. Nii tõmbasin ainult kiirelt sametist eesriide mõlemate ruumide vahel kinni ja et sel silmapilgul Joachim oma külalisega tagasi tuli, ei julenud ma enam ühtki liigutust teha, et end mitte ära anda, ja jäin eesriide taga lävele seisma. Võisin näha läbi kitsa praoseesriide elutuppa. Joachimi onupoeg, Max Kawan, oli rahusegaja. Ta ei olnud mulle iialgi sümpaatne. Teadsin, et ta oli kergemeele ja Joachim teda väga tihti suuremate summadega oli aidanud. Kuid ta oli mulle õelnud, et ta seda enam iialgi ei tee, et tal Maxist on küllalt.

Ka sel päeval seisis küsimus rahas. Max Kawan palus, vannutas Joachimi teda aidata. Ta oli teinud mänguvõlga ja oli kohustatud kahekümnenelja tunni jooksul maksma. Ta karjus: „Kõik on kaalul. Kui ma maksta ei saa, kui ülemus sellest teada saab, kihutatakse minu teenistusest. Mulle jääb siis ainult kuul.“

Joachim oli kaunis rahulik. Arvatavasti oli Kawan talle juba mitu korda sarnast komöödiat mänginud. Kuid seekord oli tal ehk tõsi taga oma tõendustega. Onupoja palve peale läks Joachim lõpuks kirjutuslaua juure, avas sahtli, võttis veidi raha ja

andis selle Kawanile. „See on neljandik sellest, mis vajan!“ hüüdis see suure ärevuses. „Mul ei ole rohkem!“ vastas Joachim.

Ta onupoeg astus ta taha, tõmbas äkki avatud sahtlist revolvri. „Jäta mäng,“ ütles Joachim pahaselt. „Anna tuleriist siia, Max, usun, ta on laetud.“

„Seda parem,“ vastas Kawan. „Kui sa mind aidata ei taha, Joachim, lasen end sinu silmade ees sinu revolvriga meha.“

„Ütlen sulle veel kord, anna tuleriist siia! Jäta rumalused. Ma ei või sind aidata, Max!“

Seal kõlas pauk. Kawan tabas meelekohta. Selle peale langes ta hääletult kokku. Joachim ega mina ei tea, kas oli see kavatsus või traagiline juhus, et tuleriist lahti läks.“ —

Felix Kunold pühkis otsaesiselt higipisaraid. „Nii kirjeldas Joachim kohtu ees stseeni. Teda ei ustud.“

„Kuid homme ustakse teda, kui ta nimitab mind tunnistajana. Sa pead takistama, et see sünnib. Mitte minu pärast, Felix! Näen, kuidas sa minu üle mõtled. Kuid Franzi pärast . . . laste pärast.“

Kunold küsis lühidalt: „Mis sündis edasi sel õhtupoolel?“

„Ma tormasin välja, kui pauk kõlas. Max Kawan ei näinud mind enam. Ta suri silmapilkselt. Joachim kihutas minu minema. „Pean arsti tooma,“ ütles ta segaselt. „Ehk võib ta veel aidata. Mine, mine!“ Ruttasin minema, ja ma ei rääkinud temaga enam. Kuid — mis neil viimastel kuudel läbi olen teinud, ei või kirjeldada, Felix! Usu mind, olen karistatud oma kergemeelsuse eest.“

Advokaat ei märganud palavalt väljasirutatud käsi.

„Kas võin su vaikimise peale kindel olla?“ uuris Daniela kohmetult. „Eks ole, sa ei anna saladust välja, mis sulle kutseliselt tunnistati? Sa ei tohi, Felix!“

„Ma ei anna sind välja, Daniela!“

„Ja sa päästad Joachimi?“

„Mina — tahan katsuda. Ja nüüd — mine.“

Daniela nägi vaenu mehe silmis, pööras sõnatult ja lahkus kiirelt toast.

*

Esimees kuulutas järgmise päeva õhtul otsuse. See oli vahaksmõistmine. Vandekohus ei olnud peale kaitsekõnet enam Joachim Wendeli tegu uskuda suutnud. Dr. Felix Kunoldil oli õnnestanud veenda neid ja kogu publikut oma kliendi süütusest ja puhtusest. Ta oli rääkinud nagu iialgi varem. Leekivate, vannutatavate, tuliste sõnadega. Ta ise

oli kahvatu nagu surija, kui pidas oma suure kõne; igauks märkas, kui lähedale talle läks kaebealuse saatus ja kui kalju-kindlalt ta selle süütust uskus. Ta usk oli vandekohtule külge hakanud. Joachim Wendel oli vaba.

Kui doktor Kunold saalist tuli, märkas ta alles, et ta jõud oli lõpul ja et ta ise oleks kokku langenud, kui otsus oleks olnud teist-sugune.

Ta hoidis õnnesoovijatest ametivendadest eemale, lahkus kõrvalukse kaudu kohtuhoonest, võttis auto ja sõitis bürosse. Ta ei tahtnud kedagi näha ja kellegagi kõnelda. Tas oli suur igatsus rahu järele.

Ta ametnikud tundsid juba otsust. Igal-pool säravad näod, õnnesoovid. Ta naissekretär, kes vastu tuli, ütles: „Proua Kunold tahab Teiega kohe kõnelda, härra doktor“ ta ootab teid töötoas.“

„Juba jälle?“ küsis advokaat rahutult. Ta oli Danielat ka tema pealtkuulajate hulgas silmanud, kuid ei olnud hoolinud ta paluvatest pilkudest. Mida tahtis see naine, keda ta nüüd vihkas üle kõige maailmas, temast? Nad olid ju päästetud, tema ja mees, kes oli ta armuke.

Kuid seal tuli ta talle ise vastu. „Kuulsin, et tulid,“ hüüdis ta heledalt. „Soovin sulle õnne, Felix. Sa said suure võidu.“

Ta tõmbas mehe töötuppa, hoidis ta mõlemaid käsi, mida advokaat asjatult katsus vabastada ta suruvatest kätest.

„Tulin, et kuulda sinu tänu, Felix.“

„Tänu?“ ta vaatas prouale arusaamatuses otsa. Märkas alles nüüd, kui väga ta oli muutunud eilsest saadik. See ei olnud murdud, alandatud naine, nagu ta teda viimati oli näinud. Vana Daniela oli uuesti tõusnud oma veetlevalt värvitud suu, säravate silmade, nõidusliku naeratuse, graatsiöös kenaduse ja lõbususega igas liigutuses, igas sõnas.

„Või arvad, et ma ei ole su tänu väärt, Felix? Ma leian, et võlgned mulle oma suure võidu, vabaksmõistmise, mis järgnes su suu-repärasele kõnele ja mis sind korraga asetab kõige suuremate kaitsjate sekka. Sa oled väga kuulus mees. Ja ma tegin sind selleks!“

„Sina?“ küsis Felix Kunold, ikka veel

uimane. Ta istus ja ei vaadanud just vaimukalt selle naise ilusasse, mõistatuslikult naeratavasse näkku.

„Kas usud, Felix, et oleksid nii kõnelenud, kui ma ei oleks sind eile külastanud?“

„Ei, aga“

„Värisesin Joachimi pärast, kes on sinu ja Franz ja minu sõber. Tahtsin teda nii heameelega aidata! Uskusin ta süütust.“

„Sa teadsid ta süütusest!“

„Ma ei teadnud enam, Felix, kui sina ja Franz ja meie kõik.“

„Sa olid tunnistaja . . .“

„Kas uskusid seda tõesti?“ Daniela naeratas. „Kui kergelt võib teid, mehi, petta! Kas uskusid minust, et suudaksin petta Franz, kellega olen nii õnnelik? Et panen kaalule oma magusad lapsed, keda armastan? Kas uskusid seda tõepoolest minust?“

„Sa oled . . . sa ei olegi . . . See on hirmus, Daniela!“

Daniela naeris. Väga heledalt. Kuid kas ei kõlanud see ka veidi pilkavalt?

„Joachimi saatus läks mulle lähedale. Siis mõtlesin selle väikese komöödia välja ja mängisin seda sulle. Teadsin Joachimi tunnistustest, kuidas asi pidi arenenud olema.“

„Sa oled . . . ainult . . . komöödiat mänginud, Daniela? On see tõesti tõsi?“

„Iga naine on veidi näitlejanna, armas Felix. Seda peaksid sa teadma. Ja siin oli inimelu kaalul. Olen õnnelik, et mu mängul oli edu. Joachim on vaba ja sa oled kuulus! Ta ei tohi iialgi teada, mis eile meie vahel oli. Ja ka Franz mitte. Omas armukadeduses ei andestaks ta mulle isegi seda abielumurdmise komöödiat. Kuid — mul on su sõna, et hoiad kutsesaladuse.“

Advokaat ei vastanud. Veel ikka vahtis ta naeratavat naist kahtlevalt, uurivalt, mõtlikult. See võttis käekotist huultepliatsi, tõmbas üle veetleva suu, noogutas mehe vennale.

„Pea kiirelt koju minema, Franz ootab vist juba. Nägemiseni tunni pärast. Me pühitseme vabaksmõistmist intiimses ringis muidugi meil.“ Siis lahkus ta.

Millal ta valetas? mõtles Felix Kunold täis sügavat segadust. Eile või täna?...

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Pulmad õhus.

Saksa kirjanik **Aleksander Moszkovski.**

Lennu sõiduplaani raamatus juulikuust 19. seisis nr. 592 all märkus: L L 18.346. Kurs: Pariis-Vladivostok. Ärasõit iga esmaspäev kell 8.15, jõuab Vladivostokki kell 18.01. Sõiduhind esimeses klassis 125 protsenti kõrgendatud, ülespidamine kaasa arvatud.

Mul oli kavatsus oma suvist puhkeajaga ühes jaapani kuulsas meresupeluskohas veeta. Minu sõber ja puhkekaaslane Anton soovis sedasama, ja nii pakkus meile siberi õhuhansa kõige mugavama võimaluse meie kavatsuse teostamiseks. Nii sõitsimegi 13. juulil kell 8.15 ida poole teele.

Pealiskaudne orienteerumiskäik läbi tüheksa suure kabiini veendas meid, et siin oli jõutud komfordi haripunktile. Kõige pealt imponeeris mulle ruumiraiskamine. Need olid toredad ruumid, mille suurus ja toredus iga võrdluse vananenud luksusrongide salongvagunitega kõrvaldasid.

„Vaata ometi neid gobelääne, ja seal seda alabastrist kaminat, mida elektriga soojendatakse! Seal üleval veneetsia krooni — ja seal eau de Cologne-purtskaevu!“ ütles sõber Anton, kuna alt linnad horitsondi taha kadusid.

Ma järgisin ta sõrme suuna, jäin aga oma pilkudega mingisuguse marmori kaju külge peatuma, milles ma ära tundsin ehtsa Antolski.

„Ime ime peale!“ hüüdsin ma imetluse ülekaalus. „Sellised kunstitööd õhulaevas!“

Siis võttis üks sõitjaist sõna:

„Teie ei tunne ameerika maailmasõiduliine? Ei? See siin on ainult Euroopale ja Aasiale hea. Meil Ameerikas juba selliseid odavaid marmorinukke aeroplaanidesse ei asetata. Meil peab juba olema mõni Praxiteles või kuidas tolle vana roomlase nimi on.“

Siis esitles ta ennast: „Mr. Joy Snob, suurkaevanduste omanik Montanast.“

Ta tegi meile ettepaneku üheskoos teed juua ja me võtsime toreda lapislasuuli-lauakese ümber istet.

„Hiilgavalt konstrueeritud, need lennukid,“ ütlesin ma; „pole vähematki vapustust tunda.“

„Sellise määratu kiiruse juures!“ täiendas Anton.

„Määratu on relatiivne mõiste,“ seletas mr. Snob. „Me sõidame määratu ruttu võrreldes vana omnibussiga, aga väga pikka-

misi võrreldes ameerika maailmaliinide lennukitega, mida ma ise olen finantseerinud.“

„Noh, me sõidame ometi vähemalt sada viiskümmend kilomeetrit tunnis.“

„See pole ju kellegi tempo, mister . . . , olen unustanud teie nime. Meie Ameerikas lendame vististi poole kiiremini.“

„Selle eest on siin kõik aga nii maitserikas ja tore!“

„Niiiii? Kui ma täna Pariisis siia lennukisse tuln, tundsin kohe oma vana reumatismi seljas ja käsivartes. Lasksin kohe kutsuda arsti . . .“

„Mis, siin lennukis?“ hüüdsime meie mõlemad.

„Miks mitte? Arst asub isegi kõige väheemas külas, siis võin oma raha eest nõuda arsti ka lennukis.“

„Muidugi. Ei võinud ju väljuda. Seal nr. 7 on vannituba. Seal võite saada rooma, iiri, vene, männaokka, söehappe, elektri ja valgusevanne. Aga just see, mida ma vajan oma reumatismi vastu, jäi mul saamata. Väävlimineraalmuda. Selle pean saama ja mitte näruse keedusoolamineraalmuda, mis mulle anti! Meil Ameerikas . . .“

„Teie olete väga nõudlik,“ vastasin mina. „Mis puutub minusse, siis leian juba selle mõtte olevat taevaliku, et homme Tobolski ja Ostrogi vahe soojas vannis mööda saadan.“

Stewardess serveeris sigareid. Ma valisin õige kalli näiva sordi ja küsisin, mis ta maksab.

„Ei midagi eraldi,“ vastas stewardess lahkesti, „on sõiduhinna juure arvatud. Kas härrad ei läheks kolmandamasse vagunisse? Praegu algab raadiokontsert; üle antakse „Lendav hollandlane.“

Kontsert oli väga huvitav. Ainult mister Snob polnud rahul.

„Meil Ameerikas,“ ütles ta, „meil Ameerikas laulavad mr. Caruso ja miss Jeritsa kõige uuemaid laule ja mitte nii igavaid pikki laulusid kui siin, kui me sõidame liinidel, mida mina olen finantseerinud!“

Siis järgnes keegi naissopranist Leningradi ooperist, kes Sentat laulis. Siis aga tulid hirmsad kõrvalkahinad.

„Kas me ei teeks ise oma kontserdi? Oma vahel?“ ütles ameeriklane. „Meie Ameerikas teeme seda alati, kui võõras muusika on igav. Ja võõras muusika on alati igav“

Seekord leidis ta vaimustatud poolehoiu. Keegi daam lubas Senta ballaadi jätkata.

Sõber Anton armus juba esimeste toonide puhul piltiilusasse lauljannasse nii, et kõik enese timber unustas, ainult veel teda nähes . . .

Kaunis hilja läksime oma balahiiniga varustatud vooditesse. Mina magasin suurepäraselt, kuna suur lind oma lendu idasse jätkas.

Hommikul otsisin ma sõpra Antonit — tema oli kadunud. Pärast vanni otsisin teda jälle — ta jäi kadunuks. Viimaks lõunaajal tuli ta nähtavale ja võttis minu vastu istet, nagu ei oleks midagi juhtunud.

„Kus sa nii kaua olid?“ küsisin.

„Preili Oktavjevi juures, kus mujal?“ vastas tema.

„Sobitasid temaga tutvust?“

„Mul on põhjust oletada, et ma temaga väga õnnelikuks saan.“

„Inimeselaps, ega's sa ometi . . . !“

„Rahustu, saan, ja nimelt kohe, kohe . . . Selles tempos küpsevad otsused kiiresti. Lühidalt: mul on kindel nõu ja temal ka!“

„Teiste sõnadega: sa lähed lähemas jaamas maha ja lased ennast kusagil pesas laulatada?“

„Misjaoks maha minna? Kuulasin juba järele — siin samas saab abielluda. Kabiin nr. 4 on registreerimisamet. Paberid on korras, teade tarvitseb vaid tunni aega

söögisaalis rippuda; laulatusel takistasid ei ole!“

Kui ma kaks korda päevas ilmuva lõunaajalehe kätte võtsin, leidsin: ealt juba kihlateate ja paar tundi hiljem lugesin ma õhtulehest: „laulatatud . . .“

Meeleliigutus oli üldine, ja Anton ning ta noor proua hõljusid kuni Omskini nagu taevas.

Agas mitte üle Omski. Siberi kliima ei näinud noorele abielule sobivat. Tulid ilmsiks kerged karakterivahed, mis kasvasid lahkhelideks ja lõppesid krahhiga. Irkutskis olid nende magamiskabiinid juba lahutatud.

Siis tuli Anton ja kurtis minule ja mr. Snobile oma häda:

„Ma ei oleks pidanud lennukis abielluma: nüüd olen võrgus ja raske on vabaneda. Lahutada võib ainult kohtunik ja see on alles Vladivostokis. Lähaksin heameelega langevarjuga alla, aga kapten ei luba seda.“

Ameeriklane avaldas mu sõbra kurva seisukorra kohta täielikku arusaamist:

„Ütlesin Teile kohe, et see aparaat ei kõlba. Meie Ameerikas võime lennukis iga silmapilk abielluda, lahutada lasta, jälle abielluda, jälle lahutada lasta. Seal on küllalt vabadust komfordiga. Aga ainult sel liinil, mis mina olen finantseerinud, meil Ameerikas . . .“

Vananev noorendus.

Saksa kirjanik **Vicki Baum.**

Olles 18 aastat vana, kirjutasin ma novelli vananevast naisest, kes veel alles ilus, aga juba pisut habras, naisest, kes melanooliselt läbi elab oma viimast armastust. „28-aastane naine“ kirjutasin ma mõtlemata, panin novelli laualaekasse ja unustasin ta sinna.

Mina ise olin, nagu öeldud; 18 aastat vana.

Kui ma sain 25. aastaseks, leidsin ma käsikirja laekast, naeratasin pisut, tegin 28. aastast ruttu 32 ja saatsin novelli ajakirjale.

Saades 34 aastat vanaks, pidi see novell

ilmuma raamatuna ja ma lugesin korrektoori. Jäin mõtlikuks. 34 aastat — vananev naine — viimane armastus — noh, hea küll: ma otsustasin ta 38 aastaseks muuta.

Nüüd trükitakse novelli teist korda. Lugesin ta tähelepanelikult läbi. Ja imestasin. 38. aastase juba habras? Ei ole veel 39 aastat vana ja juba viimane armastus? See pole tõsi.

Ja lühidalt, ma kirjutasin, et naine peab olema 46 aastat vana.

See oli minu 42. sünnipäev, mil ma selle paranduse tegin . . .

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Surmatorn.

Brasília kirjanik **H. V. Patera.**

Lõõmavaim palavvöökuumus rõhus Burmas Martapani lahte; nagu tina hiilgas liikumata merepind, ja lõõmavad päikesekiired põletasid halastamatult sinivinelist taevast. Polnud tunda vähematki tuuleõhku ja kõige pisemgi liigutus sünnitas halastamata kuumuse tagajärjel otse kehalikku tuska. Laisalt roomas üks hiina dshonke üle merepinna; ta purjed ripnesid londilt bambusmastidel. Moulmeini linn ja sadam seisid mahajäetult; ainult siin ja seal lonkis mõni karvane koer, keel väljas, läbi koristamata tänavate, mis näisid levitavat

mingisugust haisu, millele ei teatud nime anda.

Kolonel Mac O'Hara, troopikateenistuses halliks läinud sõjamees, pühkis hoigades highi oma punaseks põlenud otsaesiselt. Neetud veel kord! Selle suve kuumus oli veel vaevalt väljakannatav. Ja peale selle veel need neetud lood Taroy väikeses vahitornis.

Kuivetu inglane põrutas rusikatega lauale. Sellist asja polnud temale ta 30-aastase teenistuse jooksul veel juhtunud! Juba kahekümnendat korda uuris ta lauale laotatud erikaarti. Kaheksa kilomeetrit sadamasuust kaugel seisis väike kaljusaar, kus asus kindlustatud signaaljaam ja raadioteatekoht ja kust

tarbekorral võidi kogu liikumine merelahes seisma panna. Patarei kaugelalaskvate 24 sentimeetriliste kahuritega betoneeritud alusel olid selle tähtsa strateegilise toetuspunkti relvastuseks, kaugelulatuvad kõvad kiirteheitjad, sädemeja kaablijaamad tegid selle kivise kaljusaare Briti koloniaalvalitsusele väga tähtsaks kohaks. Harilikult asus üks osa Moulmeinis seisvast pataljonist merestpiiratud kindluses ja seda vähisalka vahetati iga kaheksa päeva tagant.

Ikka kangemaks muutuva kihutustöö tatagajärjel Siiami piiri ääres, kus paha kuulsusega mustliplaste kõrvale nüüd ka Birma banded ilmusid ja fanaatilised hindupreestrid „valge tiigrikuradi“ vastu üldist hävitussõda jutlustasid, oli resident sunnitud kõiki käepärast olevaid sõdureid sisemaale saatma, nii et ka kaljusaare garnisoni kahekümne mehe peale tuli vähendada.

Vahetpidamata võitlused Hiinas olid ka inglise koloniaalpinnaale siirdunud, kus juba aastaid end ikka enam tunda

Eelkevade.

P. Kunstmann'i foto.

Pildistatud Agfa Chromo-Isorapid plaadil.

andev varjatud mässutuli immitses, mis iga päev võis lausa leegis loitma lüüa. Ja selle juures puhuti vanal inglismaal vahetpidamatult rahupäsunat, taheti isegi kindlustustööd Singapores seisma jätta, kuna parlament ka enam uusi sõdurisalke sinna ei lubanud saata. Kuidas härrad rohelise laua taga asja enestele kujutlevad!

Kolonel hakkas pilkavalt naerma.

Rahvaste vennastust ja lepitamist pidi jutlustama seal, kus iga tund oma elu eest tuli valvel olla. Kasgurry, mis söödi, polnud mitte segatud peente klaasitükki-dega, mis toovad piinarikka surma, või kassind kodu minnes ei tabanud mõne hullumeelse amokijooksja oda.

Ja kõige selle meelepaha ja tunde kõrval, et elad muliseval vulkanil, need arusaamatud lood Tavoy saarel!

Juba kolm nädalat olid signaaltorni vahid järjekindlalt tapetult leitud, kõik äkilisse surma surnud. Isegi kõige hoolikamad uurimused ei ilmutanud vägivaldse surma jälgi. Ainustki pärismaalast ei viibinud kindluses. Toidud valmistati konservidest, mis tulid otseteel Londonist. Vesi keedeti ja vaadati keemiliselt läbi, kõike ümbrust uuriti samm-sammult. Aga midagi, mitte midagi ei leitud!

Ja ometi lamasid järgmisel hommikul torni neli vahti külmalt ja kangelt, krampunud kehaliigetega, oma raudvoodites.

Meeletud kuulujutud käisid sõdurite suus ringi. Vahetati validaid sõnu ja isegi paremad mehed keeldusid vahiteenistusele minemast. „Surma-torniks“ kutsuti kindlust juba igal pool ümbruses.

Kakskümmend tublit meest oli sel arusaamatul viisil juba elust lahkunud. Päevade kaupa otsiti saare iga kivinurk läbi, aga tagajärjetult.

O'Hara pani kaardi kokku. Kõlistas.

Skapar.

„Ratsavõistlus.“

Pildistanud A. Böhle, Berlin, Voigtländeri rullfilm-kaameraga.

Ilmus noor birmalane.

„Lasen paluda leitenant Geoffrey Winstanleyd!“

Vaikselt kummardas teener. Kas seisis tõesti pilkav naeratus ta kollasel näol, või nägi kolonel juba tonte? Polnud ime, kui ta liiasti ärritatud närvid üles ütlesid.

Vana ohvitser peitis oma halli pea ohates käte vahele. Mine või hulluks. Nüüd tuli jällegi üks terve mees surma saata.

Lühike sõjamehelik teretus sundis O'Harat silmi tõstma. Tema ees seisis tüse noor-mehe.

„Ilus, Winstanley! Palun istet võtta!“

Kolonel otsis sõnu.

„Kahju küll, aga ma ei saa parata. Old boy, pagana neetud asi! Tean, et see on taevaminemise käsk! Aga välk ja pauk! Teie peate täna minema Tavoyssse! Mehed ei lähe sinna enam. Pean saatma teie! Teil on piirita volitused. Olge väga ettevaatlik, sest kaalul on teie elu. Kui meie seda midagi kätte ei saa, mis öö öö kõrval minu parimad mehed tapab, siis läheme kõik hulluks ja meil on isegi siin linnas kaheksa päeva hiljem avalik mäss. Kollased mehed vahivad meile ju iga tunniga ikka võidurõõmsamalt näkku!“

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Vanal ohvitseril oli raske rääkida. Ta neelatas ja ägas.

„Jumal mõistku hukka minu vaene hing, mul on raske teid saata, aga ma ei või teisiti, vaid pean seda tegema. Sest muidu . . .“ ta hääli muutus sosinaks, „oleme kõik kadunud!“

Leitnandi kandiline nägu muutus veel süngemaks, ta kuivetu keha veel sirgemaks.

„Kuidas käsite, härra kolonel! Kahe tunni pärast lähen ma meestega laevale!“

Mingisugune tuksatus jooksis ta näost üle.

„Ainult üks palve on mul. Kui ma tagasi ei tule, saatke härra kolonel mu kirjad, mis kantseleis seisavad, nende aadressil minema!“

Kolonel sumbutas pehme meeleliigutuse.

„All right! Tehtud!“

Sõna jäi tal kõrri. Kõva käepigistus, siis sammus leitnant Winstanley ukse juure. Ja jälle paistis O'Harale, nagu peituks boy ilmetul näol salahirvitus.

Neli tundi hiljem randus väike jaama-paati kaljusaarel. Viivitades ja tusaselt lahkusid mehed paadist. Vahetatav meeskond tungis kitsale sadamasillale. Seersant teatas leitnandile teenistusliselt:

„Täna öösel jälle neli surnut!“

Troopikakübara alt näis leitnandile äkki surnupea vastu naeratavat. Ta äigas käega üle silmade.

„Hea küll, seersant, teatage seda kolonnile!“

Vaevaga tõstis ta käe teretuseks. Siis sammus ta pikkamisi üle kuumat liiva kindluse kasemattide poole.

Ühetooniliselt lõi vesi vastu kaljukallast. Kottpime oli õõ. Udumine tegi tähed kahvatuks. Ainult kiirteheitja roteeriv kiir murdis läbitungimatust pimedusest läbi. Isegi elektrilamp vaikeses magadistoas näis põlevat tuhmimini.

Kaks päeva polnud silmi suletud ja väsinud silmad põletasid kui tuli. Kõik oli läbi vaadatud, kuid mitte midagi ei leitud! Aga kaks meest lamasi hommikul külmalt ja kangelt.

Winstanley tundis, et mõtted tal nagu palavad ussid läbi aju roomasid. Veel üks selline õõ ja ta läks vististi hulluks! Vägisi tahtsid ta väsinud silmad kinni minna, ja ometi avas ta nad jälle kramplikult. Uni tähendas ju kindlat surma.

Ta oli täna kõigile sõduritele käsu andnud, mitte voodisse heita. Istudes pidid nad magama. Ainult tema üks viibis sig-

naaltoas. Tummalt seisid hallid, ehtetumad kivimüürid. Midagi ei liikunud. Ja ometi luuras siin väikeses ruumis paratamatu surm!

Meeletus vihas pööratas leitnant äkki rusikatega kiviseinale. Neetud see tund, mil ta kahe sinise naisesilma pärast enda siia lõunamaale oli teenistusse kirjutanud, sest et üks valge kahupea ta meelest ei läinud ja teda Londonis üks väike neiu oli petnud! Ja kuigi rusikal valus oli, pööratas ta veel kord tarretule seinale. Peen tolm nirises maha, nähtavale tuli nõõpnõela suurune auguke, vist küll vahe paksude kivide vahel.

Aga mis see oli?

Leitnant oli äkki täitsa ärgas ja vahtis tarretult müüri-le. Jälle nirises peen tolm, nirises peen tolm maha, just kui kividest välja puhutud. Ja tema ei olnud ennast ju enam liigutanud. Ta oli täitsa paigal. Siis jälle peen tolmuniit! Ja veel kord! Mis peitus siin seinas?

Järsku kargas ta jalule, tool kukkus põrandale.

„Häire!“ kisendas ta meeletult!

Väljast tormasid mõned sõdurid tuppa.

„Tooge terava otsaga vasar!“ kisendas leitnant.

Mõni minut hiljem oli soovitud vasar seal.

„Siia, siia sisse!“

Värisevate sõrmedega osutas Winstanley väikesele praole ja jatkas:

„Aga olge ettevaatlikud, see võib maksta elu!“

Ja äkki kisendas ta:

„Pea, pea! Kindad kätte!“

Sõdurid vahtisid teda, kas oli leitnant hulluks läinud? Kuid nad täitsid vaikselt käsku. Ettevaatlikult vallandas Geoffrey Winstanley lubja vanuselt hallilt kivilt. Paksu õlivärvikorra alt tuli nähtavale väike õõnsus.

„Tuld näidata!“ Lumivalgelt langes tuli müüri-le. „Siin! Siin!“ hüüdis üks sõdur. Õõnsuses kõverdus väike sõrme pikkune loomake, kes välja nägi nagu väike paeluss. Äkki kähvas välgukiiruselt looma kehast välja tollipikkune must okas. Pimedas vihas lõi leitnant loomale vasaraga. Veel kord kõverdus võigas ussitaoline elukas, ta okas tuksatas, siis kõverdus ta veel ja jäi tarretuks. Tangiga kiskus Winstanley ussi õõnsusest välja ja viskas ta lauale.

Palavikliku ärevusega kumarlusid kahvatud mehed tema kohale:

Skorpion! Kihvtiseim elukas Burmas! Tema piste halvab inimese silmapilkselt ja teda kardavad kõik selle maa elanikud.

Paksud higitilgad seisid inglase otsaesisel. Meeletult töötasid ta mõtted.

„Kõik seinad voodite kõrval vasaraga läbi koputada!“ käskis ta.

Uskumatu, kuratlik, põrgu sünnitus näis olevat ta meelest midagi, mis äkki ta peajust välguna läbi sähvatas. Nagu nõrgameelsed töötasid sõdurid. Kolme tunni pärast seisis seitse purustatud skorpioni laual.

Lendava rutuga kiskus leitnant päeva- raamatu riulilt ja lõi siis rusikaga avatud raamatu lehtedele. Täpselt nelja nädala eest oli tuba valitsuse käsul uuesti üle värvitud. Töölisteks olid olnud pärismaalased. Kuratlik oli nende kavatsus! Nad olid skorpionid seina sisse selleks tehtud õõn- sustesse peitnud. Nööpnõela peened olid augud, kust skorpionid said oma okkad

välja pista väsinud sõdurite kehasse, kes palavusse pärast paljalt voodites magasid.

Iga piste oli kohe surmav, sest raudvoodid seisid just seina ääres. Mitte inimesed, kiskjad elajad olid selle töö teinud. Surmatornisaladus oli paljastatud!

Veel samal ööl lendas mootorpaat üle mere linna poole kolonelile teateid viina.

Neli tundi hiljem olid pärismaalane meister ja ta mehed kibeda vastupanu järel vangistatud ja raudus kindlusse viidud.

Aasialaste ükskõiksusega ei katsunud nad asja salatagi, kui neile surnud skorpionid ette näidati. Ainult piiritu viha välkus nende põiksilmadest. Viha, mis veel surmastki üle ulatab. Koiduajal kajas kindluse õuest kogupauk. Inglismaa kohus on kiire.

Eelkevad.

Leeni Klaumann.

*Eelkevad veel ja tardumuses maa
on soojusetust, üsja möödunud talvest,
ent juba kauge päike oma küllussalvest
meil saadab soojust, valgust üle maa . . .*

*Ning tasahilju saavad pehmeiks tuuled,
lõõb kahisema raagne mets ja avab teed
uustulnukule, kevadele — vangist päästab veed.
et taoti kõikjailt muinasjutte kuuled . . .*

*Ja kui ju kõik on valmis, küllalt soojust, päikest,
siis pikka pakatavad põõsail pungad
ja saavad uued rüüd puud, kurvalt seisnud mungad,
ning lilled ootavad kevadvihma, äikest.*

*Saab inimsüdagi siis vabaks nagu läte,
eelkevad kevadeks kui saanud; ja aeva anda
ta tahaks endast varu, vabalt raskust kanda,
end tunda, leida vahel kevadkäte . . .*

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

Õde.

Daani kirjanik **R. Leng.**

Helmut Fackleril oli autoõnnetus. See pole sugugi ebaharilik. Ka see, et ta haigemaja üksiktoas jälle ärkas, pole veel ebaharilik. Aga mitte üsna igapäevane oli juba see, et ta, väljaarvatud mõned muhud ja pigistused, kogu kehast terve oli. Tema pea aga oli nii täielikult mullisidemetessé mässitud, et peale silmade ainult veel suu ja ninnaaugud lahti olid jäetud. Et tema juures viibis halastaja õde, kes ta tervise järele küsis, et ta temperatuuri mõõdeti, et arst tuli — need kõik on asjad, millest võib mööda minna. Selle loo ebaharilik ja ainulaadiline külg algab alles, kui kaks tundi hiljem, lõuna paiku, mil Helmut üksi oli ja oma ette tukkudes lamas, uks äkki lahti kisti ja keegi temale täitsa tundmatu, aga, et seda kohe ütelda, hurmav noor daam tупpa tuli, oma kübara kui ka sületäie lilli ja maiustusi lauale paiskas ja tema voodi ette siis hämmastava hütudega seisma jäi:

„Inimene, Oskar, milline sa välja näed, nii et sind võimatu on veel ära tunda!“

Helmut ei kahelnud silmapilkugi, et neiu teda ka siis poleks ära tunnud, kui ta tõesti ilusat Oskari nime oleks kannud, ja tahtis juba sellele kuldjuukselisele kahupeale selgeks tegema hakata, et siin tingimata peab olema eksitus, kui noor daam äkki tema kohale kumnardas ja tema mullisidemete kohal peituvale suule ettevaatlikult suud andis.

Helmut oli siinamaani olnud aus ja korralik inimene. Sel hetkel aga sündis temas suur muudatus, mis oli halvenemise tundemärk. Nimelt laskis ta selle suudluse enesele vaikselt meeldida. Ja ta laskis enesele veel enam meeldida. Ta kuulas rahulikult häid õpetusi autosõidu kohta ja eriti ettevaatamata autosõidu kohta, kui ka suure hulga lugusid inimestest, keda ta sugugi ei tunnud ja kes teda ei huvitanudki. Mis teda aga vähe huvitas, oli, et ta selle juures kuulis, et ta nimi pidavat olema Oskar Lundt ja et see kõneleja tema õde Anne-Liese olla. Tema ise tarvitses kõige sellejuures vahetevahel ainult jah ja ei ütelda, kuna Anne-Liese kohe seletas, et ta ennast ilmaaegu ärgu vaevaku, tema kandvat ta meelelahutuse eest juba ise hoolt.

Vististi ei imesta keegi, et ta selle enesele meelsasti laskis meeldida. Mitte üsna sama heameelga kuulis ta, et temal ka veel

keegi sõbranna olla, kelle nimi Inge ja kes pärast lõunat teda vaatama tahtvat tulla. See oli esimene pikem lause, mis ta siis ettevaatlikult sosistades ütles:

„Kas sa ei võiks üksinda tagasi tulla, Anne-Liese?“ Ta ütles nime Anne-Liese teatud salajase lõbuga nagu mingisugust keelatud sõna.

Aga kuidas nii,“ seletas neiu temale. „Doktor ütles mulle, et sinu asi sugugi nii paha ei ole, et sind küll võib külastada ja et homme jälle võid koju tulla. Mina pole vanematele üldse midagi telegrafeerinud.“

Need olid siis õnneks ära reisinud.

Kui Anne-Liese lahkus, võitles Helmut enesega, kas ta neiu kohe ei peaks tött teatama. Aga juba teist korda sules suudlus sõna kõige õigemast mõttes ta suu.

Siis lamas ta jälle üksipäi ja ei jõudnud tundide jooksul õigele selgusele, kas ta pea ometi ei olnud seesmiselt pisut viga saanud, kui ta enesele selliseid ilusaid asju oli kujutlenud.

Aga vaata, nii umbes kella viie paiku avanes uks uuesti ruttu ja tema „õde“ tuli, seekord aga ettekuulutatud Inge seltsis, tупpa. Silmapilk oli tuba täis naeru ja rõõmu ja ainult veel kusagil õige sügaval Helmutis hall jäänus pahast südametunnistusest.

Inge, kena, sale, teravate hallide silmadega, jäi ukse lähedal seisma ja vaatas Helmutile.

„See on Oskar?“ küsis ta.

Oi, kuidas nüüd halb südametunnistus suureks sirgus ja äkki raskesti rinnale laskus! Helmut oleks nüüd meelsasti minestusesse langenud. Aga Anna-Liese seletas:

„Jah, see vaene poiss! Sellise sidemega! Nii ei oleks siis sinagi teda ära tunnud!“

Inge ei ütelnud midagi, vaid jäi ukse lähedale seisma.

Halb südametunnistus oli väikeseks jäänud ja Helmut sosistas:

„Tere päeva, Inge!“

„No mis,“ ütles Anne-Liese. „kas on sulle side vastik? Vaata, suu on nad tal muidugi lahti jätnud!“ Ja ta näitas Ingele, kuidas seda saab suudelda.

Sel hetkel kadus viimane kui jupike südametunnistusest. Ta võttis Anne-Liese ümber mõlemate kätega kinni ja suudles teda nii, kuidas õde ei suudelda. Anne-Liese va-

bastas ennast pahase hütidega: „Oskar!“ Aga — ja Helmut oli seda väga hästi märganud — ta oli seda teinud pikaldasemalt kui õieti vaja oli.

„Olen ju sinu õde.“

Ta oli punastanud, pööras talle selja ja läks akna juure.

Valitses piinlik vaikus.

„Sina, Anne-Liese —“

„Ei, ei, see on hirmus.“

Nüüd kohtas Helmut Inge pilku. Ja teadis, et olemas oli veel vaid üks pääsetee.

„Palun, Anne-Liese, ära nüüd karju. Ma pean sulle midagi ütlema.“

Aga kui neiu seda siis kuulis, kiljatas ta ometi ja tormas uksest välja. Et ka Inge läks ning ukse enese taga sules, seda Helmut enam ei märganud. Tema võitles mere-täie mõtetega, ideedega, etteheidetega, kuidas ta õieti oleks pidanud ennast hoidma. Aga nüüd oli see juba hilja ja kõik oli otsas.

Ta oli enese hurmava võimaluse täitsa matnud.

Arst oli õhtul vihane:

„Mis teile meelde tuleb! Mõne muhu pärast ei tarvitse te ometi kolme haavapalavikku saada!“

Õõ oli pikk, ja järgmine hommikupoolik igav. Esimene, mida Helmut tundis, oli piirita viha iseenese vastu. Ikka jälle kujutles ta asja nii, kuidas see eile olnud, ja ikka jälle mõtles ta, kuidas ta seda oleks võinud palju paremini toimida.

Nüüd aga tuleb kõige kummalisem asi. Või polegi see väga kummaline? Ei, see on väga arusaadav, et halastajaõde temale lõunat tuues jutustas:

„Õieti ei peaks ma teile seda ütlema, aga see blond preili, teie kõrvaltoas viibiva härra õde, küsis minult praegu, kuidas teiega lood on.“

Selle loo lõpp on väga lihtne.

Kui sidemed ära võeti, jälgis Helmut päev päeva, tund tunni kannul peeglis, kuidas ta armidest hoolimata pikkamisi jälle inimeselaadilise näo omas. Isegi huvitavaks tegid teda need armid.

Ja — noh — kuhu see Anne-Liese siis ikka pääses!

Õhus ju tunda kevadet.

P. Grünfeldt.

*Õhus on tunda kevadet,
sina ja päikest on palju,
kiiremalt põksuvad südamed,
soojub isegi kalju.*

*Pilved on nagu valge vill,
nagu puuvillatordid;
siin ja seal ju kirendab lill,
kajavad lauluakkordid.*

*Murult kajab ju lastetrall,
rõõmsat nalja ja naeru;
metsast natuke kaugemal
põllumees külvab ju koeru.*

*See on õiekuu, õnnekuu,
külvikuu majas ja õues;
võlvaim aastaag võrratu,
õnneaeg, õieueg põues.*

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

Jikininki.

Inglise kirjanik **Lafcadio Hearn** Jaapanist.

Kui Muso Kokushi, keegi zen-usulahu preester, kord üksipäini Mino provintsis reisis, eksis ta ühes mägises kohas teelt, kus kedagi polnud, kes temale õiget teed oleks võinud näidata. Kaua rändas ta nõutult ringi. Juba hakkas ta kahtlema, kas üldse öömaja leiab, kui ta ühe kingu harjal, mida loojeneva päikese kiired kuldasiid, nägi ühe neist väikestest üksiklastemajadest, mida harilikult erakud enestele elitavad. Onn näis olevat väga lagunennud seisukorras. Aga mees läks ruttu sinna ja leidis selles elamas ühe vana preestri, kellelt ta öömaja palus. Kuid vanamees lükkas ta palve kärevalt tagasi, nimetas aga Musole ühe küla lähemas orus, kus ta võiks öömaja ning arvatavasti süüagi saada.

Muso leidis tee külla, mis koosnes vähestast kui tosinast majast, ja külavanem võttis ta oma majas lahkesti vastu. Kui Muso tупpa astus, viibis elutoas 40-50 isikut; temale aga anti üks pisike tuba, kus talle anti süüa ja tehti ase. Kuna ta oli väga väsinud, siis läks ta õige varakult puhkama. Aga pisut aega enne keskööd äratas teda vali nutt kõrvaltoast. Varsti läksid ka liukatavad seinad lahti ja keegi noormees tuli, põlev latern käes, tema tупpa, teretas teda aupaklikult ja ütles:

„Kõrgeauline härra, minu valus kohus on teile ütelda, et mina nüüd olen saanud selle maja vastutavaks peaks. Alles veel eile olin ma ainult vanem poeg. Aga kui teie pikast reisist väsinult siia jõudsite, siis ei tahtnud ma teid pikemalt tülitada. Sellepärast ei ütelnud me teile, et meie isa alles mõne tunni eest oli surnud. Inimesed, keda te kõrvaltoas nägite, on selle küla elanikud, kes kõik kokku tulid surnule oma viimast austust avaldama. Nüüd lähevad nad kõik ühte teisi külla, mis arvata kolm miili siit eemal on, sest meie kombe järele ei tohi surma puhul keegi ööseks siia külla jääda. Meie toome nüüd vajalikud annid kokku ja palume ettekirjutatud palved, siis aga lahkume kõik ja jätame laiba üksipäini. Alati sünnivad kummalised lood majas, kuhu laip jäetakse; sellepärast usume, et teilgi parem oleks ühes meiega tulla. Võime teile mõnes teises külas hea öömaja muretseda. Aga võib olla, et te deemone ja kurje vaimu ei karda, kuna te olete preester. Kui teie siis õudu ei tunne laibaga üksi jääda, siis

palun minu viletsa maja üle käskida. Aga ma pean teile ütleva, et keegi peale preestri ei julgeks siia ööseks jääda.“

Muso vastas:

„Olen teile teie hea nõu ja suuremeelse külustuslahkuse eest väga tänulik. Mul on kahju, et teie mulle minu tulekul oma isa surma ei teatanud, sest kuigi ma olin pisut roidunud, nii väsinud ei olnud ma veel mitte, et ei oleks võinud oma preestrikohuseid täita. Kui te seda mulle oleksite ütelnud, ma oleksin oma kohuse veel enne teie lahkumist täitnud. Nüüd teen ma seda teie äraolekul ja tahan laiba juures hommikuni valvata. Ma ei saa õieti aru, mis te oma sõnadega siia jäämise hädaohust mõtlesite, kuid ei karda ei deemoneid ega tont; sellepärast ärge muretsage minu pärast!“

Noormees näis seda kuuldes suurt rõõmu tundvat ja avaldas oma tänu vajaliste sõnadega. Siis tulid teised perekonnaliikmed ja teises toas viibivad, kellele preestri lubadus teatatud, temale tänu ütleva, mis peale majaperemees lausus:

„Nüüd, kõrgeauline härra, peame teie, nii kahju kui meil sest ka on, üksi jätma, — elage hästi! Küla kombe järele ei tohi keegi meist kesköösel siin viibida. Me palume teid, kõrgeauline härra, teie auväärt keha eest ise hoolitseda, sest et meil võimalik ei ole külustuslahkuse kohuseid täita. Peaksite teie meie äraolekul midagi kummalist kuulma või nägema, siis palun ma teid seda meile tagasitulekul teatada!“

Siis lahkusid kõik majast, peale preestri, kes sinna tупpa läks, kus laip lamas. Surnu ees seisis harilikud annid ja põles väike buddha-usu lamp. Preester palvetas, toimetas matusetalituse ja jäi siis vagasse mõtiskelusse. Neis mõtetes viibis ta tundide kaupa sügavas vaikuses ja tühjast küllast ei kostnud mingisugust häält tema kõrvu.

Aga kui öövaikus parajasti kõige sügavam oli, heljus tупpa ilma vähemagi kahinata ülmene, määratu, läbipaistev vaim; ühtlasi tundis Muso äkki, et ta ennast ei jaksanud liigutada ega saanud ka rääkida. Ta nägi, kuidas tont laibast nagu kätega kinni kahmas ja ta rutemini ära neelas kui kass hiire, peast hakates kõik nahka panes: juuksed ja kondid, isegi surnulina. Niipea kui see sündinud, pööras õudne olus andide poole ja õgis needki ära. Siis

kadus ta sama saladuslikult kui ta oli tulnud.

Kui külaelanikud hommikul tagasi tulid, nägid nad preestrit väljas majaukse ees seisvat. Kõik teretasid teda, ja kui nad tупpa astusid ja ringi vaatasid, ei avaldanud keegi surnu ja andide kadumise üle üllatust. Aga majaperemees ütles Musole:

„Kõrgeauline härra, vististi nägite sel ööl õudseid asju? Meie kõik olime teie pärast mures. Aga nüüd oleme õnnelikud, et teid leiame elusana ja tervena. Meelsasti oleksime jäänud teie juure, kui see oleks võimalik olnud, aga nagu ma teile juba ütlesin, sunnib meid küla seadus majast surma puhul lahkuma ja laipa ükski jätma. Kus see seadus iial täitmata jäeti, järgnes sellele alati suur õnnetus. Aga kui ta täideti, siis leidsime tagasi tulles alati, et laip ja annid olid meie äraolekul kadunud. Võib olla teate nüüd, kuidas sellega lood on.“

Nüüd jutustas Muso neile ähmasest, õudsest tondist, kes oli surnutупpa astunud ja laiba ning annid ära söönud. Keegi ei imestanud, vaid peremees ütles:

„Mis teie, kõrgeauline härra, meile nüüd ütlete, vastab sellele, mis meile juba hallist ajast saadik räägitud.“

Nüüd küsis Muso:

„Kas ei toimeta kingul elutsev preester mõnikord teie surnute juures matusetalitusi?“

„Milline preester?“ küsis noormees.

„See, kes mulle eile õhtul teie külla teed juhatas,“ vastas Muso. „Mina koputasin ta erakumaja uksele, tema aga ei võtnud mind vastu, vaid juhatas mu siia.“

Kuulajad silmitsesid üksteist üllatatult, ja mõne minutilise vaikimise järele ütles peremees:

„Seal kingul pole ei maja ega erakut, kõrgeauline härra. Siin ümbruses pole põlvest põlve olnud ühtki preestrit.“

Muso ei ütelnud midagi, sest tal oli selge, et pererahvas uskus, et teda mõni vaim oli tüssanud. Aga kui ta nad Jumalaga jättis ja nad talle teed olid juhatanud, otsustas ta veel kord kingule erakumajja minna ja veenduda, kas teda tõesti oli petetud. Ta leidis majakese kohe üles ja seekord palus teda hall preester sisse astuda. Kui see sündinud, kummardas erak maani ja ütles:

Piiripääsuke pesa juures.

G. Wolf, Schötmar, ülesvõte Voigtländer-Tele-Tynarigr.

„Ah, mul on nii häbi — nii häbi!“ —

„Teie ei tarvitse häbeneneda, et mind sisse ei lasknud,“ ütles Muso. „Teie juhatasite minu ju külla, kus mind lahkesti vastu võeti, ja selle eest tänan ma teid!“

„Mina ei või ühelegi inimesele öömaja anda,“ vastas erak, „ja mitte selle keeldumise pärast ei tunne ma häbi. Ma tunnen vaid sellepärast häbi, et olete mind näinud mu õigel kujul, — sest mina olin see, kes äsja öösel teie nähes laiba ühes andidega ära õgis. . . . Teadke, kõrgeauline härra, mina olen jikininki, inimesesööja. Heitke armu minu peale ja lubage enesele jututada mu süü saladus, mis minu sellesse seisukorda on neednud.“

„Seda on nüüd palju, palju aega tagasi, mil ma siin metsikul maal oliu preestriks.“

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Prl. M. Nõmtak,
Pärnu „Endla“ teatri operetinäitle-
janna, esines „Estonias“ operetis
„Tsarevitsch.“ Meie teatripublik mä-
letab prl. Nõmtaki tema esinemises
operett „Orlov'is“ möödunud hoo-
ajal, kus ta üllatas publikut tempe-
ramendiküllase mänguga ja armsa
kujuga.

Miilide kauguses ümbruses polnud teist ja sellepärast toodi kõik laibad siia — mõnikord õige kaugel, — et mina nende eest paluksin. Mina aga pidasin jumalateenistust ja täitsin vainlikke kombeid ainult üsna äriliselt, mõteldes selle juures vaid söögile ja rietele, mis minu püha kutse minule andis. Ja selle jumalavallatu, omakasupüüdliku meele pärast sündisin ma kohe pärast surma jälle jikininki kujul. Sestsaadik pean ennast toitma inimeste laipadest, kes siin ringkonnas surevad: kõik nad pean ma nii õgima, kuidas öösel nägite . . . Nüüd, kõrgeau-line härra, palun ma teid minule surmajumalateenistust pidada. Aidake mind, ma vannutan teid, oma palvete abil mu praegusest hirmsast seisukorrast pääseda.“

Vaevalt oli erak selle palve avaldanud, kui ta kadus. Ja samal ajal kadus ka üksiklasemaja. Muso Kokushi põlvitas üksi pikas rohus ühe vana sammeldanud kalnu kõrval, mis näis olevat ühe preestri kalm.

Süütuse tõendus.

Persia jutt.

Ispahani nahakaupmeest, kelle nimi Feth Ali, süüdistati hõberebase varguses. Asi, mida just täpselt ei saadud tõendada.

Ali vandus püha vandeid, et ta on süütu. Kuid teda ei ustud.

Aga Ispahanis on õige primitiivsed kohtumõistmise viisid. Kui täpselt ei teata, kas keegi on varastanud, saadetakse ta kahetsusringkäigule ümber linna. Et tõendus oleks põhjalikum — hernestega kingades. Teeb mees selle käigu läbi, on hea. Variseb ta kokku, siis on ta süü selge. Teist paljastamisemoodi ei tunta.

Pole midagi, mis Ispahani elanikkudele oleks hirmsam, kui see ringkäik.

Õigusega jooksid Feth Alil külmavärinad üle selja. Polegi tema juures ime. Talle tulid kõik ta patud meele. Asi vaipadega ja asi kaamelikarvadega. Muidugi ka asi hõberebasega. Ja sellepärast oli Feth Ali üli-väga erutatud.

Teisiti Habiba, tema tragi naine. Kõige suurema heatahtlusega valmistas ta Alit minekule. Pani talle herved kingadesse ja aitas ta julgustades jalule.

Väga segaste tunnetega läks Ali teele. Talle paistis, nagu oleksid mõned nägematud käed temale jäävett selga valanud. Vabisedes roomas ta edasi.

Kogu Ispahan jälgis ärevat sündmust. Keegi ei andunud liialdatud lootustele. Igal inimesel oli vankumata tunne, et asi hästi ei lõpe.

Nii möödusid tunnid, sest Ispahan on suurem linn.

Kogu sugulaskond oli ärevuses ja täis kartust. Ali tütreid nutsid valjusti. Ainult Habiba oli rahulik ja kinnitas kiitlevalt, et Ali on süütu.

Äkki, õhtueel, käis rahvahulgast kõhin läbi. Lähenes Ali, lausa imedest soodustatud mees. Kergejalgselt ja rõõmsas tujus.

Rahvas lämbus meeleliigutuses ja vahtis teda tarretult. Vapustatuna langesid tütreid põlvile. Habiba kiljatas hämmastuses tasakesi.

Päästetuna astus Ali tema juure, kaelus-tas ja suudles teda ning sosistas temale kõrva:

„Pealegi, Habiba. Milline suurepäranemõte sinu poolt, et herved pehmeks keetsid!“

Unustatute saar.

Ameerika kirjaniku **George Barr'i** romaan.

3

Mehed, keda ta siimaani kohelnud, olid kas liig viisakad või liig arad, et teda oleksid noominud ja temaga pahandanud, ja Percivali otsekohene meelepaha oli temas äratanud kodutunded.

Temal oli klassiliselt täiuslik ja paenduv keha ja tema nägu oli otse raassiline ilus. Ta keha oli nagu metshaldja keha, sale ja kena. Sellisena oli ta ka oma kuulsamas — mrs. Vanderlip arvas: kõige häbema'umas — tantsunumbris kõige suuremad tulemused saavutanud.

Tema nahk oli puhas ja sellist elfenbeini värvi, nagu seda kõige puhtamat raassi vene naiste juures leidub; peale selle olid tal punased, meelelised huuled, süsimustad unistavad silmad ja pigimustad juuksed.

Enne Percivaliga kokkupõrkamist oli ta „jänesele“ ainult vahetevahel mõne uudishimulise pilgu heitnud. Siis oli näinud lady Marion Venoritemaga vestlevat ja kord, enne tormi, oli ta juhuslikult tunnustaja, kui noor inglise aristokraatinna Percivali kätt sidus. Pool tundi pärast ägedat noomitust ilmus Percival kahetseva näoga tema ette ja palus temalt aupaklikult vabandust. Seega oli neiu sümpaatia tema vastu äratatud ja ta arvas oma kohuseks temale oma samariitlanna-teeneid pakkuda. Laev kõikus küll kõvasti, aga Olga Obos-

kil olid kõvad närvid ja ta läks teda otustavalt otsima. Ta leidis Percivali luge-mistoast lady Marioni seltsis, kes parajasti ta sidet uuendas. Peale nende kahe oli seal ainult veel mõni üksik inimene. Viivitamata astus venelanna nurka nende juure ja naeratas neile vastu.

Lady Marion vaatas üles. Tema vastav naeratus oli tõrjuv ja vilu.

„See on tõesti minu süü,“ algas madam Oboski lady Marioni poole pöörates. „Minu pärast tegi ta oma kätele vigu. Mina peaksin teda siduma, mitte Teie. Tema päästis minu oma põletatud kätega hirmsast surmast. Laske mind teda siduda. Teie ei ole temale tänuvõlglane.“

„Mina teen ainult seda, mis teistelegi haavatutele teen,“ vastas inglanna külmalt. „Kui lubate, siis jatkan oma tegevust. Teine kord võite teie seda teha, jätan selle meelsasti teie hoolde!“

Haavatu ise vaikus selle juures. Ka venelanna vaikus pisut ja vaatas sidumist nagu õpilane pealt. Kui kõik valmis, hüüdis ta:

„Nüüd oskan mina“ ka. Kust saate teie sidematerjale, tarvitate alati samu

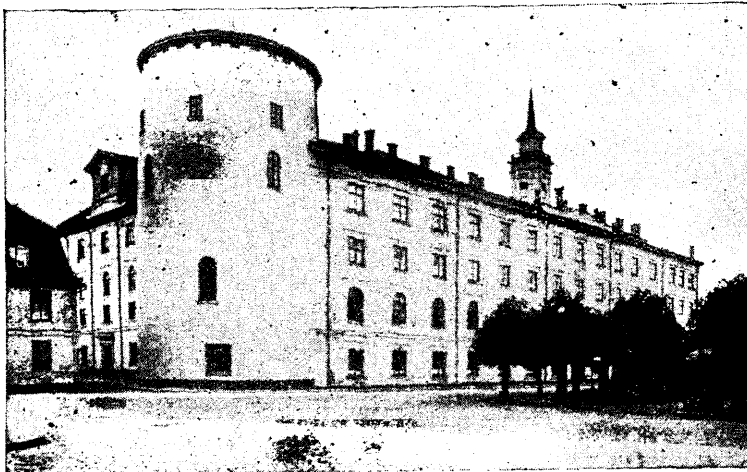
miss Venor? Ja kas nõelu?“

Järgmisel hommikul tõusis ta varakult ja laskis oma toatüdrukul sidematerjalid tuua. Nendega varustatuna, luuras ta oma

Alberts Kulesis,
Läti vabariigi uus president.

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Presidendi loss Riias.

elupäästjat. Viimaks leidis ta tema, kui Percival masinaruumi keerdtreppi mööda üles tuli! Tulija viibis mr. Motti ja mitme teise mehe seltsis. Nende näod olid tõsised, tõsisemad kui muidu. Nad tulid parajasti laeva vigastusi vaatamast. Ja nende kehad olid võõri paljad.

Madam Oboski pani oma käe Percivali muskeltugevale käevarrale.

„Tulge,“ hüüdis ta, „mul on sidematerjal kaasas. Seon teie käe kinni.“

Kuid Percival tõrjus.

„Mul on paraku veel tööd. Igal puhul palju tänu. Peale selle on minu käsi veel lady Marion Venori ravitseja. Temal on asi juba nii selge, et ma . . .“

„Mõistan,“ katkestas madam Oboski, „Teie olete temasse armunud.“

„Lollus!“ seletas Percival otsaesist kibrutades.

„Ja sellepärast tahate, et tema teid edasi eiravitseks. Bon, ma alistun teie tunnetele.“

„Aga teie peate ometi mõistma . . .“

„Ei, ei mõista“, vastas venelanna pead raputades. „Mispärast mõtlete minust nii halvasti? Et ma tantsjanna olen?“

„Esitaks ei mõtle ma teist sugugi halvasti, ja siis ei teadnudki ma, et olete tantsjanna,“ vastas Percival.

„Teie ei ole mind veel iialgi tantsimas näinud?“ hüüdis tantsjanna üllatatult. „Siis, mu sõber, olen ma selles, mis ütlesin, eksinud. Enamik mehi, kes mind tantsimas nägid, peaaegu paljalt — arvavad mind rikutuks. Nad kas ihkavad mind või vihkavad. Teie juures on nagu näen, asi teine. Teie ei vihka ega põlga mind. Ja see on mulle armas. Aga ma rõõmustaksin,“ lisas

ta üsna rahulikult ja asjalikult, „kui mind tahaksite!“

Percival ei teadnud, mis sellest märkusest arvata, ja oli hetke aega keeletu. See daam oli temale uus, tundmatu tüüp. Temale teravasti silma vaadates jõudis ta veendumusele, et see tema õige arvamine oli, mis ta ütles. See polnud teistsiti kõlanud kui umbes: Rõõmustaksin, kui võiksin teidki oma austajate hulka arvata.

„Armuline daam,“ vastas ta, „lubage mul lootust avaldada, et meie kunagi eneste südamerahu ei eksita.“

Nüüd aga pean ma lahkuma. Vaatasime alumised ruumid üle ja meil on veel palju teha.“

„Kas leidsite midagi, mister Percival?“ küsis madam Oboski kartlikult.

„Seda peab teile kapten teatama, minul puudub selleks volitus.“

„See tähendab küll, et asi halb on?“

„Paraku on teil õigus. Me oleme vangis nagu hiired lõksus ja saame arvatavasti ka hiirte saatuse osaliseks.“

„Kui ma seda usuksin, sureksin hirmu kätte,“ vastas madam Oboski, „aga seda ma ei usu. Küll näete, et varsti pääseme, ja siis naerame nende üle, kes on kartlikud olnud.“

6.

M a a s i l m a p i i r i l !

Teisel hommikul pärast tormi märkas üks madrus horitsondil varjukat joont, mida päev varem seal polnud olnud. Ta ootas mõne minuti, mis tema arust tundide pikkune oli, kuni päike tõusis, ja hüüdis siis midagi, mis kogu laeva elektriseeris:

„Maa silmapiiril!“

Üks „Doraine“ elanik teise järele kordas ja andis edasi. Väsinud, higised mehed pumpade juures peatusid hetkeks ja hakkasid siis uuesti seda agaramini tööle. Kabiinidest, igast laeva nurgast ilmusid ärevad inimesed kahvatunud nägudega, kel palaviklik rõõm läikivais silmis.

„Kus, kus, kus?“ jooksis hüite metsikult läbi hulga.

Pettumus kuuldus häältest, sest näha polnud midagi! Ohvitserid laevaninas vahitasid kiikrite läbi ühele punktile tüüriparda

küljel, aga kui seal maa seisis, siis polnud seda palja silmaga näha.

Natukese aja pärast lahkus üks noor insener kapteni käsul ohvitseride juurest ja läks saloontekile koondunud reisijate juure.

„Tõepoolest on maad nähtud,“ teatas ta valjusti, „kuid see on väga kaugel.“

Küsimuste rahest, mis õnneliku teate toojale igalt poolt kaela sadas, kajas välja Morris Scheini hääl.

„Maa ahoi! Ahoi, joi, joi!“ hõiskas ta taeva poole pöördud näoga, nagu koer, kes haugub kuud.

Percival otsis tekilt lady Marioni. Ta leidis ta paaditekilt, kus reeling tühjem oli, ta tädi kõrvalt, käsi selle piha ümber. Nad vaatasid pingutatult üle vee; noor neiu täis uuestiärganud elurõõmu, miss Vanderlip mitteveendunult, täis vanainimese kahtlust. See oli liigutatav pilt. Niiske sära lõi Percivali silma, kui ta seda nägi.

Nende lähedal seisis salk mehi, kes ärevalt vestlesid.

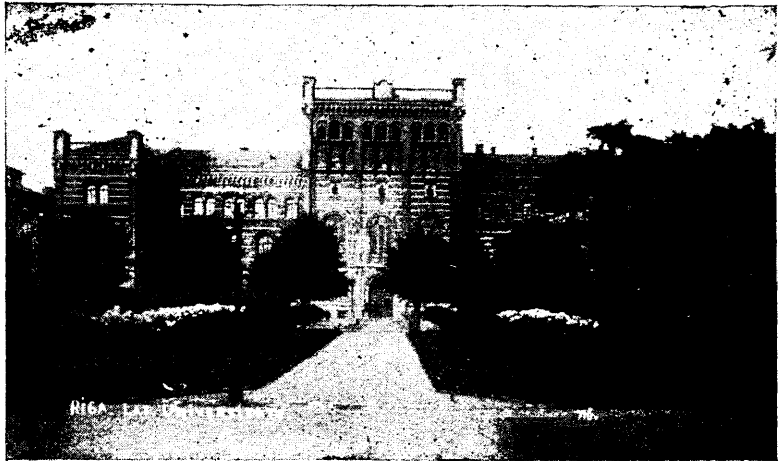
Kui lady Marion pööras, märkas ta Percivali.

„Oh, mr. Percival,“ hüüdis ta väriseva häälega, „kas nägite maad? Kui kaugel see on?“

„Näinud ma seda ei ole,“ vastas Percival, „aga kiikri läbi on ta nähtav. Tulge päikesetekile, seal on meil parem välja-vaade.“

Teised olid neist juba ette jõudnud. Hulk mehi ja naisi, mõned neist kiikritega, olid laeva kõrgeima punkti omale vaatlemiseks valinud. Percival märkas seal Paul de Varenne, signora Carenit, kel ehtekastikene juba kaenla all, nähtavasti juba välja minema valmistatud, signor Battistit, arhitekt Fritzi ja teisi. Mitte kaugel neist madam Oboskit oma kolme kuulsusega.

Percival jäi daamidega meeeldi trepi lähedale seisma. Ta teadis, et laev ainult veel tundisid võis kesta, ja arvas paremaks, päästepaatidest mitte liig kaugele minna. Tuul oli kõva ja puhus alles veel nägematu maa suunas. „Doraine“ aeti sinna poole ja

Ülikooli hooned Riias.

Nendes ruumides asus endine veneaegne „Polytehnikum.“

päästmist lubav joon horitsondil pidi peagi paljale silmale näha olema.

See sündis üsna äkki, nagu oleks mõni eesriie üles tõmmatud. Joon muutus laiemaks ja omas ülespoole kaju, kadus aga paremal ja pahemal pool vette.

Percival tundis noore neiu kätt raskesti oma käevarrel. Neiu silmad läikisid lootuse üleküllas ja ta hingamine oli kiire. Percival pani oma seotud käe neiu käele ja surus selle kõvasti oma käevarre külge. Neiu ei näinud seda, ei tunnud seda, kõik ta mõtted suubusid imetaolikule panoraa- male, mis maailma ääres tema pilgule avanes.

„Ma näen puid,“ hüüdis ta vaimustatult, „puid ja mägesid! Aga kaugel on see kõik veel!“

Hulk minuteid seisis nad vaikides. Mrs. Vanderlip oli ühe teise rühmaga ühinenud. Siis vaatas noor neiu alla oma käele, mis ikka veel Percivali käes püsis. Soe puna tõusis ta näole ja iselaadi uuriv pilk riivas Percivali.

„Ma ei võinud teisiti,“ pomises Percival, „ta näis olevat nii abitu.“

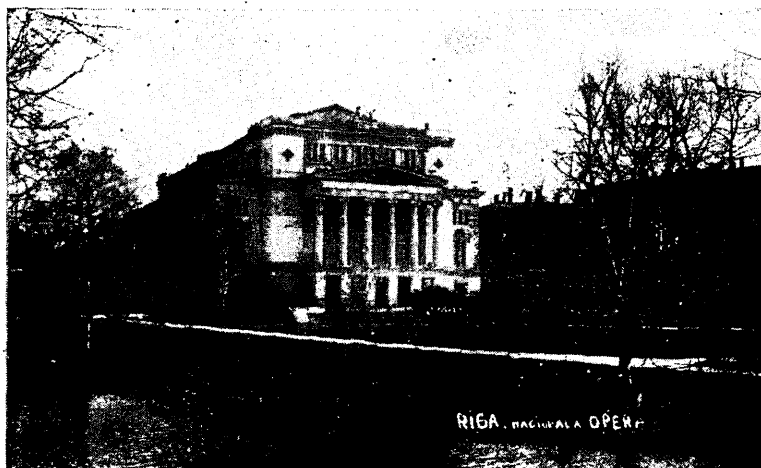
„Mitte kaugeltki nii abitu kui teie käsi,“ vastas neiu naeratades.

Siis muutus ta jälle väga tõsiseks ja ütles:

„Ütelge, kuidas on lugu veega laevas? On see paha?“

„Väga paha,“ vastas noormees. „Kui vaa-

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Rahvusooperi hoone Riias,
vana linna kindluse vallikraavi kaldal.

tate üle laeva vette, siis näete, kui sügaval me juba viibime."

"Kui kaua võib see veel kesta?"

"Mr. Mott arvab kümme või kaksteistkümme tundi, võib olla ka kauem. Tahan hoolitseda, et teie ja teie tädi paati saate, kui äärmuseni jõuame. Äkki see seisukord ju ei saabu. Pealegi ei ole asi täna enam nii lootusetu kui eile."

Neiu nägu läks pilve.

"Aga kui vähe meist võivad . . ."

Ta katkestas oma sõna värisedes.

Percival näitas temale vahvat naeratust.

"Mitte sugugi," vastas ta. "Mina ei inestaks põrmugi, kui me veel kõik tervelt maale jõuaksime."

"Seda ei usu teie isegi, mr. Percival. Näen seda teie näost. Üht soovin ma, et mulle lubaksite: Kui meid paatidesse paigutatakse, peate teie kaasa tulema."

Õrn pilk Percivali silmist riivas neiu pilku.

"Ärge unustage, et mina olen vaid "jänes", vastas ta. "Minul pole õigust koha peale paadis, kuni veel olemas on teisi reisirijaid."

Neiu silmitses teda uurivalt ja sügava osavõtuga.

"Kas peab see tähendama, et teie enese päästmisega katsetki ei tee, enne kui kõik teised . . ."

"Seda mitte," katkestas Percival ta jutu. "Võimalik, et olen üks esimestest, kes enast katsub päästa, aga ilma et ma kellegi teise käest tema koha ära võtan. Olen hea ujuja."

7.

Sisseseoit.

Aeglaselt lähenes maa, kuna aurik näis liikumatult seisvat. Pahemat kätt ilmus haljusest valge rand, kuna paremat kätt äkilised kaljud võtsid ahvardava kaju. Maal tõusid mõned mäed, rohelised nagu smaragdid.

Korraliste vaheaegade järele looditi vee sügavust. Isegi merepõhi näis tõusvat "Doraine" poole. Igal mõotmisel oli sügavus kahanevad.

Kell neli lahkus paat teise inseneri juhatusel auriku juurest, et uurida maandumisvõimalusi. Aurik oli

se! ajal veel umbes viis meremiili rannast eemal, kuid ujus kiiresti selle kaljuse osa poole. Kapten oli lootnud, et võib lasta laeval joosta liivale, kuid nähtavasti ei tohtinud talle see õnn osaks saada.

Ennekui paat pööras tagasi uurimissõidult, olid "Doraine" ohvitserid avastanud kitsa lõhe kaljuseinas. Nad pidasid seda jõesuuks, kuid teine insener tõi hämmastava teate, et avaus oli kaanali värv, mis tema arvates läbistas saare kogu ta laiuses ja jagas selle kahte ossa. Jõgi see olla ei võivat, seletas ta, sest vool minevat maa suunas ja olevat nii tugev, et ta meestelraske olevat olnud takistada, et paat sõnalisest mõttes avausse ei saaks imetud. Kaanal olevat umbes kakssada meetrit lai ja mõlemal pool palistatud järsku langevate kaljuseintega.

Aegamööda pööras "Doraine" ja seadis nina ranna poole. Vool, mis ta sinna kandis, muutus ikka kiiremaks, laevanina lõikas nagu ader läbi vee.

Kell kuus libises "Doraine" kaanali. Kogu meeskond oli ametis ankrukettide päästmisega. Kapten mõistis, et pidi laeva sõitu peatama, kui ei tahtnud saare teisel pool jälle merde jõuda.

Mõlemal pool libisesid mööda metsaga kaetud kaljuseinad. Puud olid tiheda lehestikuga varjatud ja kuulusid näilikut lõunapoolsele parajusvööle. Vösastik oli küll tihe, kuid ei sarnanenud troopilisele dshunglile.

Poolvajanud "Doraine" põhi kratsis mõned korrad kardetavalt kaanali põhja, laev värises, kui puudutas kaljusid, kuid pidas

kursist kinni, kuna kõik pardalolijad meeleheitlikult maad vaatlesid, mis näis neid hirvitavat möödalibisemisel. Ees olid mõned äkilised mäed ja nende taga . . . mis? Meri?

Aegamööda laienes kaanal, ta sügavus tõusis. Laev ei kratsinud küll enam põhja, kuid täitus nüüd kasvava kiirusega. Nähtavasti olid tekkinud uued praod. Mõne aja pärast avanes laeval olijate silmade ees väike järv, kuhu aurik vankudes sisse sõitis. Ta sõiduteel langesid mäed otseti vette. Vahel oli väike kuristik, vaevalt laiem kui aurik ise.

Nende mägede varjus, umbes tosin kaablipikkust kuristikku avausest eemal, lõpetas haavatud ja väsinud „Doraine“ oma saatusraske reisi. Ta värises ja hoigas kokkupõrkel, libises veel lühikese tee, kaldus kergesti küljele ja sai siis igavese rahu. Tema, uhke Leviathan, millele veel hiljuti oli kuulunud kogu lai maailm, istus igavesti ankrus väikese järve liivas, oli surnud, abitu vrakk.

See sündis umbes samal ajal, kui maailma lehti läbistas teade:

„Hukkunud kõigi pardalolijatega.“

8.

M ä s s v a h e t e k i l .

Kapten Trigger, ta ohvitserid ja mõned teised mehed seisis paaditekil, kõik relvastatud püsside, mõõkade ja revolvratega. Nende vastu lainetas mitmesajaline inimparv, koosnedes peaaesjalikult vaheteki reisijaist. Öö ei olnud veel alanud, kuid juba varjas sügav pimedus metsaga kaetud kaldaid. „Doraine“ kokkupõrkel olid peaaegu kõik maha langenud ja kui laev vähe küljele kaldus, tõusis vaheteki reisijate vahel metsik paanika. Nad kargasid üles ja tormasid paatide juure, joostes teisi reisijaid pikali. Isegi madrused, kes seisis pöördekraanade juures, visati kõrvale.

Kapten Trigger oli seda ette näinud ja tosina mehega salgale vastu astunud. Kuid varsti märkas ta, et mässu sõnaga peatada ei võinud. Esimene kabuhirm oli küll möödunud, kuid viimaste päevade hirm mõjus järele. Mehed kui naised uskusid, et laev vajub järgmisel silmapilgul nende all, nüüd, mil päästev maa nende ees seisab, ja nad

Püssirohu torn,
üks vanadest keskaegsetest Riia
linna tornidest, kus asub praegu
sõja muuseum.

needisid südametut despooti, kes tahtis neid takistada kõvale pinnale astumast.

Keegi puudutas kapten Triggeri käevart ja otsustav hää l kõlas ta kõrvu.

„Olen harjunud korda saama sarnaste inimestega, härra kapten“, ütles Percival. „Teie ei mõista neid, mõistate aga mind, kui lubate, et võtan asja oma kätte.“

„Silmapilk, Percival“, ütles kapten. „Annan teile volituse.“

Percival pööras hulga poole. Ta kõneles Hispaania keeli, ta hää l kõlas valjult ja kumisevalt.

„Te alatud, viletsad argpüksid“, algas ta, „kes arvate, et te ei tarvitse enam meie kapteni sõna kuulda, kes teid tõi siia elusalt läbi hirmsate hädadohtude, ta andis nüüd käsutamise minu kätte. Lasen teid kõiki paatidesse, nagu seda ise tahate, kuid ma ütlen teile ühte, ükski paat ei jõua randa. Kahur laevaninas on valve all ja mehed

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

**Imeodavasti ja hästi ostate
jalanõusid**

Estoking
Tallinn

**praakjalanõudekauplusest,
vabriku majas. S. Tartu mnt. 61-c.
Laulupeo t. nurgal (trammipeatus).**

saavad minult käsu iga paati põhja lasta, mis lahkub laeva juurest. Nii, nüüd minge paatidesse.“

Ta astus tagasi ja andis madrustele märku, mille peale need tee paatide juure vabaks andsid, kuid keegi ei liigutanud. Mässajate seas valitses jahmunud vaikus.

Järgnes ärev häältekömin. Lõpuks kõlas üks hääel segadusest.

„Kui meie aga vastu paneme, mis siis?“ hüüdis keegi.

„Seda näete varsti,“ vastas Percival. „Annan teile veel kümme minutit aega.“

„Kuid laev ei vaju enam,“ ütles teine peale arglikku pilku veele.

Kapten Trigger ja Mott astusid Percivali juure. Ta teatas neile lühidalt, mis oli öelnud inimestele.

„Ja nüüd peate teesklema nagu astuksite välja salga kasuks,“ lõpetas ta sosistades. „Kõnelge mulle vastu. Paluge nende eest. Mehed teavad, et tulen Brasiilia tagamaalt ja nad peavad mind verëjanuliseks kuradiks. Selle järele ei ole teil nendega enam raskusi, vaid teid austatakse isegi veel päästjana.“

Kapten Trigger oli kohe nõus temale määratud osaga. Mis ta Percivaliga kõneles, seda ei mõistnud mehed, kuid nad järeldasid mõlemate käeligiutustest, et kapten ei olnud nõus oma asetäitja määrustega ja teda muuks mõjutada katsus. Lõpuks jõudis kahekõne lõpule. Percival kehtitas järeleandlikult õlgu ja jätkas oma kõnet.

„Kuulake mind kõik,“ ütles ta. „Kapten Trigger on teie eest hea sõna öelnud, kuigi teie seda ära teeninud ei ole. Keegi ei lahku täna laevalt, me oleme siin täitsa julged, sest laevapõhi on liival. Homme näeme, mis teha tuleb. Nüüd minge jälle tööle.“

Kapten Trigger pani peaaegu õrnalt käe nooremehe õlale,

„Kui teid ei oleks olnud,“ ütles ta, „oleks tulnud kahtlemata veresaun. Täna teid.“

Stseeni oli mitmelt poolt tähele pandud. Mitmed pealtvaatajad olid esimest korda elus tundma õppinud mässulise salga ähvardavat välimust, ja nende näod olid veel hirmust kahvatud.

Mõned südikamad olid julenud ette tungida kuni hädaohu piirkonnani. Nende hulka kuulusid lady Marion Venor ja madam Oboski. Nad seisid kõrvuti ja mõlemad vaikisid. Nende pilgud rippusid nagu nõiutuna mehe küljes, kes oli relvadeta vastu astunud hullumeelsele, iga asja peale valmis olevale salkkonnale.

„Ma ei oleks iialgi uskunud, et inimene võib olla nii hirmuta,“ ütles noor tütarlaps tasa. „Kui mehed ta kallale oleksid tunginud, siis oleks see olnud hirmus.“

„Pah!“ arvas venelanna. „Ta ei oleks seda ootama jäänud. Ta on mees, mitte narr, mu armas.“

„Teil on ülekohus, kui tahate teda argtuses süüdistada, madame Oboski,“ vastas tütarlaps ägedalt.

„Kes süüdistab teda argtuses? Kas see oleks argtus, kui ta oleks ära jooksnud? Ei, ainult mõistlik. Ta oli omas asjas kindel; see ei ole julgus, vaid eneseusaldus. Kui teda kord nii hästi tunnete nagu mina, mõistate, et ta ei ole mees, kes laseb end sarnase hulga poolt massakreerida.“

Marion Venor vaatas imestunult oma naabrinna otsa.

„Kui ma ei eksi, madame Oboski, tunnen mister Percivali kauemini kui teie,“ vastas ta kangelt.

„Teie ei tunne teda sugugi,“ vastas venelanna kindlasti. „Kui vana te olete, lady Marion, kui tohin küsida?“

„Kakskümmendviis aastat,“ vastas noor tütarlaps, liig üllatatud, et anda teist vastust kui oli nõutud.

„Ja ma olen kakskümmendkuus,“ vastas madam Oboski, „kuid see ei tähenda midagi. Olen vähemalt poole vanem kui teie. Tulge nüüd, mehed lähevad laiali, hädaoht on mööda.“

Nüüd ei kestnud enam kaua, kui kahtlus ja hirm „Doraine“ pardal muutusid mingisuguseks vaimustuseks. See oli veendumatu hõiske või kergenduse ilme, kuid ilma kindluse tundeta.

Kuna nad õhtul salongis tänuhümneme laulsid, ei tegutsenud nende mõtted tänase, vaid homse päevaga. Mida see toob? Meri oli neid päästnud, kas laseb maa nad vabaks? Kuhu olid nad sattunud? Maaalale,

kus elasid inimesed, või jalalausele maatükile, mis oli lahus igasugustest inimlistest ühendustest?

Nad kõik teadsid, et olid ujunud päevade viisi ookeanil, ilma et oleks kohelnud laeva. Nad olid laevasõiduliinidest kaugel eemal. Nende ainus lootus oli, et künkad, mida nad nägid, varjaksid asundust, mis ükskõik kui väike, ometi oli osa suurest maailmast.

Percivali tegu sai varsti kogu laeval teatavaks. Minnes suust suhu, kasvas ta aegamööda kangelase eeposeks. Esimene tunnus, mille osaliseks sai kangelane, oli Morris Scheini pakkumine mängida suurepärase tasu eest peaosas filmis, mis pidi edasi andma „Doraine“ draamat. Tõepoolest töötas Schein, kellele uue julgusega oli tulnud tagasi ta äriline vaim, filmi manuskripti kallal, mida tahtis nimetada aasta sensatsiooniliseks, ja ta kahetses ainult, et oli unustanud kaamera kaasa võtmata.

Ainult Paul de Varenne ei ühinenud üldise vaimustusega.

„Asi on üsna lihtne,“ ütles ta oma kaastastele. „Ta on mässajatega ühel nõul. Asi oli maha tehtud. Ta on salga juht. Ma ei usu ka mitte, et ta oli Boliivia mäekaeanduse juhataja. Ta on seikleja. Tunnen seda sorti. On saatulik, et tal on nii suur mõju ohvitseridele, ka naistele. Kõnelesin täna temast lady Marion Venoriga ja te ei peaks võimalikuks, kuidas see daam, Inglise hertsogi tütar, mõtleb temast.“

„Lady Marion on vaimustav noor tütarlaps,“ seletas Bloch, „ja väga suursugune. On peaaegu piinlik vaadata, kuidas ta teda nagu omasugust kohtleb.“

„Ma ei teadnud, et tunnete daami,“ tähendas parun Varenne jäiselt.

„Olime samas paadis, härra parun,“ vastas Bloch. „Terve öö, surm silmade ees. Seal juures õpitakse üksteist väga hästi tundma.“

9.

Uurimusekspeditsioon.

Järgmisel hommikul vara, kui kõik veel magasid, tõusis Percival ja astus „Doraine“ kastevärsketele tekile. Päike ei ulatanud idas veel puude latvadeni. Mõned madrused ja noorem ohvitser, kes halvatujuliselt tammus

esiteki varemete seas, olid ainsad olevused, kes olid näha.

Liinud sädistasid rõõmsalt kaldapuil. Vee ääres sammusid mõned toredad flamingod edasi ja tagasi ja vaatlesid uudishimuliselt hiiglasuurt sissetungijat nende vaiksesse vette. Viimasel liuglesid valged kajakad.

Terav pikksilm käes, toetus Percival reelingule ja hakkas mägesid uurima, mis palistasid kallast. Nad olid umbes neli- kuni viissada meetrit kõrged, nende taga oli metsamaa, mis lahutas järve umbes penikoorem eemal olevast lahtisest merest, ja tema ees kuristik, mis moodustas kaanali. Kuni kolmesaja meetri kõrguseni olid selle kuristiku seinad peaaegu õiged, siis langesid nad tagasi ja nimelt viisil, mis lasi oletada kaljude libisemist.

„Mis sellest arvate?“ küsis keegi, kes märkamatuks ta kõrvale astunud. Ringi pöörates nägi Percival Motti.

„Muidugi maavärisemine, mis kiskus saare keskelt katki,“ vastas ta. „Küsimus on ainult, kas tal on elanikke ja kes need on.“

„Kapten Trigger tahab paate välja saata, et uurida randa,“ ütles Mott, „ja et olete insener, mõtles ta . . .“

„See oleks meeletu,“ katkestas Percival. „Milleks on mäed? Kui saar ei ole palju suurem, kui oletan, võime näha sealt ülevaate tipult kõik, mis ta peal asub. Ei ole vist raske üles ronida. Mõne inimese abil, kes raiuvad võsastiku maha, saaksime sellega mõne tunniga hakkama. Tahaksin seda katsuda ja selleks tõusin nii vara. Imelik, et kapten sellele ei mõelnud. Arvatavasti sellepärast, et on merekaru ja et tal puuduvad maaroti meeled.“

Kõneluse tulemuseks oli, et moodustati uurimusekspeditsioon, mis pidi mäele ronima. Määrati kindlaks, et ta alustab oma marssi peale einet, varustatud relvade, kirveste, teiste tööriistade ja kõige paremate pikksilmadega, mis olid tarvitada.

Kui Marion Venor kuulis ekspeditsioonist, otsis ta kohe Percivali üles ja nõudis, et tohib ta kätt siduda.

„Teie ei tohi kaitsmata kätega läbi võsastiku minna,“ ütles ta. „Istuge ja olge mõned minutid rahulik.“

„Aga nad on juba palju paremad,“ vaidles Percival vastu, kuid kuulas sõna.

(Järgneb.)

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Tõtt ja nalja.

Intermezzo Stockholmis.

Pidulikule Nobeli auhinna üleandmisele järgnes Stockholmis traditsiooniline pidusööming. Rootsi kirjandusloo professor dr. Bööck, Rootsi teadusteakadeemia liige, kes ametliku peo puhul Thomas Manni teeneid hinnanud, vestles kirjanduseauhinna saajaga. Naljatades tuletas Bööck Thomas Mannile meelde nende esimest kohtamist.

„Rõõmustan,“ ütles ta, „et teie, lugupeetud meister, minu tutvust täna ei keeldu vastu võtmast.“

Tõepoolest on Thomas Mann professor Bööcki kord minema saatnud. Tõesti ta ei teadnudki tookord, kes tema ees seisis. Bööck reisis aasta varemalt Müncheni ja tahtis siis ka Manni ta kodus külastada. Ta ei kohanud teda kodus, kohtas pildi järel teinud kirjanikku aga ta kodu lähedal tänaval. Muidu nii viisakas Mann, veidi närviline ja noorte kirjanikkude ning kirjanduselutikate poolt liiasti tülitatud, palub teda kõnetavat vana härrat kaunis pahaselt teda rahule jätta, veel enne kui rootsi õpetlane ennast temale oli saanud esitleda.

Kui Bööck sellele esimesele kohtamisele osutas, vastas Mann:

„Ja jah, pisut häbistatuna olen minagi täna juba sellele kohtamisele mõtelnud, kui teie minust nii ilusaid sõnu pajasite. Iga aupakkumatus tasutakse kätte. Teie aga, väga austatud härra professor, olete mulle väga omapäraselt kätte maksnud.“

Punane klaas.

Punane klaas kiirustab taime kasvu; sinine klaas hoiab neid kasvamast tagasi. Mimosad kasvavad punase klaasi all viisteistkümmend korda kiiremini, kui sinise klaasi all.

Mitmesugused teated

Tõukärbsed lendavad päevas tihti 8-9 kilomeetrit. Ülimaks saavutuseks on umbes 70 kilomeetrit.

14 miljonit kinnitatud töölisi Inglismaal tarvitavad kassaarstide rohusedelite põhjal aastas 180 miljoni krooni väärtuses arstirohtusid.

Kirjutamine vaevab silma kümnekorda enam kui lugemine.

Naise laulatussõrmuse kandmine on pärit Egiptusest. Seal kandis naine laulatussõrmust mehe äraoleku ajal märgina, et mees oma autoriteedi temale üle annud.

Aastal 1912 oli ainult 2,9 protsenti kõigist laevadest mootoriga varustatud; nüüd aga 67 protsenti.

Süda lööb minutis 87 korda kui seistakse, 71 korda kui istutakse, ja 66 korda kui lamatakse.

Rahnud, millest Egiptuse piramiidid ehitatud, on kuni 100,000 kilogrammi rasked.

Pimesoolikas.

„Mispärast nimetate teie oma vahel äris oma ärijuhti „pimesoolikaks“?“

„Sest et ta kergesti ärritub ja täitsa üleatune on!“

*

Milli: „Eile põlvitas üks vene vürst mu ees.“

Malli: „Ja mis ta kingade puhastuse eest võttis?“

Bernard Shaw

einetas hotellis. Sõi muidugi ainult taimetoitu. Mustlasekoor mängis. Muusika oli metsik ja meeleline. Shaw pani serwieti käest ja läks kapellmeistri juure:

„Kas te võtate külaliste mugavust arvesse?“

„Vististi,“ kummardas kapellmeister.

„Siis ärge mängige nii lihast muusikat, mina olen taimetoitlane.“

Tenor.

Tuleb Tallinna Meestelaulu Seltsi tuntud tenor ja lauluvend koju Lätist, see tähendab: Seal, kus „luuletaja“ Jaan Kärneri sõnade järele valitsevat „avaramad õhud.“

„Kiitsamate õhkude“ rajal peatab teda piiripolitseinik:

„Palun, kas teil on pass?“

Selline asjatundmatus pahandab armast lauluvenda ja ta kostab:

„Ei, tenor!“

*

„Kõige lühem tee on kõige parem.“

„Lollus!“

„Kuidas nii lollus?“

„Olen taksiauto juht.“

Ajakirjanikkude ballil

vestlevad kaks härrat.

„Hämmastav,“ ütles neist üks, „kuidas meie päevil isegi väikesepalgalsed büroopreilid nii elegandilt võivad riietuda!“

„Mispärast hämmastav?“ vastab teine. „Nüüd on ju igal inimesel võimalik iga asja järelmaksuga osta ja osadekaupa tasuda.“

„Ah nii — jah, vaadake,“ osutab esimene ühele lühikesekleidiga, sügavasti väljalõigatud seljaga daamile, „sel seal on vist küll alles esimene osa seljas.“

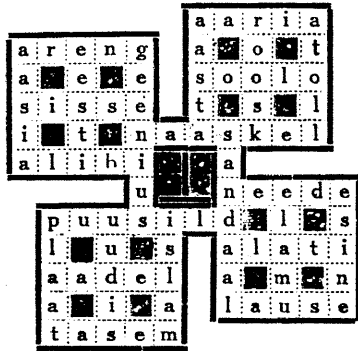
Majoriteet.

Prantsuse välisminister Briand sõitis ühel laupäeval mõne sõbra seltsis maale mõisasse. Teel peatas neid suur lambakarj, mis kogu tee täitis.

„Milline ilus majoriteet!“ hüüdis Briand.

Mõistatuse lahendus

Nr. 6 (192).

Kuldaurahadega kroonitud kohvitööstus

Tallinn,
Teliskivi 44.

„ESTO“

Tel. 22-69.

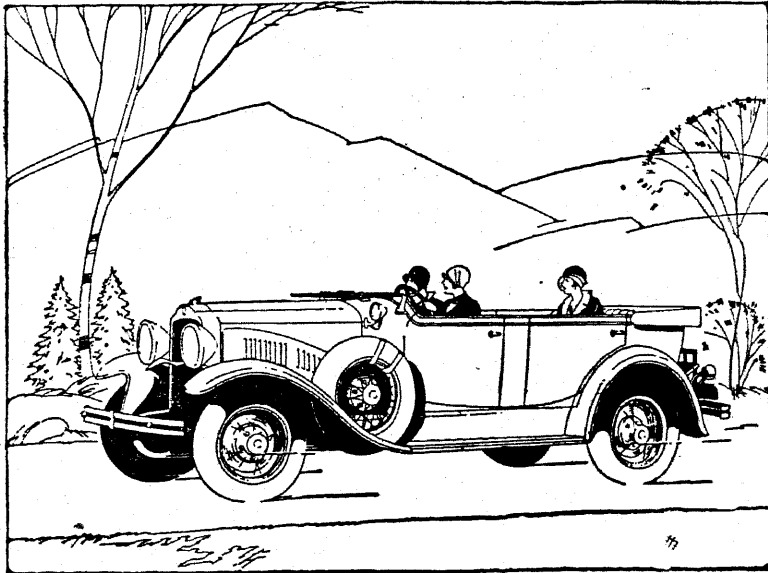
Soovitab perenaistele hästituntud peene ja puhtamaitselisi **vilja-** ja **oakohvisid.**

Kauba headuse eest vastutus.

Tapeediladu J. WEELMANN

Tallinnas, V. Tartu m. **22**, (omas majas)
Osakond S. Tartu m. **22**, telefon 5-82

REO*

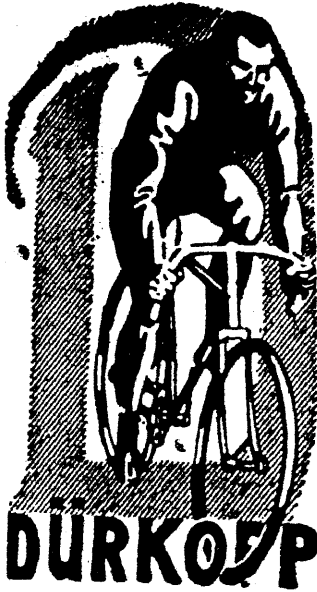
Ainuesindaja
Kaub. & Tehnika
kontor

ORION

Tallinn, Kaarli
püestee 9. Tel. 12-76.

Oetudol ja järelpärimistel nimetage „Romaan“i.“

„Romaan“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

Ilmakuulsaid
„DÜRKOPP“

ja rootsi suurima
jalgrattatehase A.
B. Nymans Verk-
städer

„HERMES“

jalg-

rattaid

soovitab

DÜRKOPP

O.-Ü. Systema

TALLINN,

Raekoja plats 5. Tel. 709.

(Voorimehe tän. nurgal.)

UNION

Jalanõu

on

moodne ja
vastupidav.

**MOOK igas paremas äris
EESTIS.**

Esimesejärgu parfümeeria, kos-
meetika ja tualettseepide tehas

EESTIS.

Tualettseebid „VIKO“

Paljudel on veel teadmata, missugust tähtsat osa tualett ehk silmaseebi headus meie naharavimise juures kui tervise- ja iludusevahend etendab. Odavad seebid sisaldavad üliliigset lehelist, mis naha epidermist hävitavad ning kõiksugu naha ja muid haigusi tekitavad. **Tualettseebid „VIKO“** selle vastu valmistatakse absoluut neutraalsest põhiseebist, millele masinatega ümbertöötamisel kõiksugu eriliisi naharavimise vahendeid juurde lisatakse. Selle tõttu ei ole „Viko“ seebid mitte ainult naha puhastamiseabinõud, vaid ka esimesejärgu **naharavimise ning iluduse vahendid**. Peale selle rahuldavad „Viko“ seebid oma peene lõhna tõttu ka kõige suuremaid nõudeid.

**Sellepärast nõudke enese huvides
ainult „V i k o“ tualettseepisid.**

